

USTAWA O USŁUGACH PŁATNICZYCH

Komentarz

redakcja naukowa Anna Zalcewicz

Anna Zalcewicz, Barbara Bajor

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Wolters Kluwer

USTAWA O USŁUGACH PŁATNICZYCH

Komentarz

redakcja naukowa Anna Zalcewicz

Anna Zalcewicz, Barbara Bajor

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2016

Stan prawny na 15 marca 2016 r.

Recenzent

Dr hab. Magdalena Fedorowicz, profesor UAM

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Katarzyna Gierłowska

Opracowanie redakcyjne

Ewa Adamska

Łamanie

Violet Design

Poszczególne części komentarza opracowały:

Barbara Bajor – dział I, art. 1, art. 2 (pkt: 1b, 2, 4, 5, 10, 15a, 15aa, 15ab, 16a, 18, 19a, 19aa, 19ab, 19b, 20, 21a, 22, 23, 25, 26, 27, 27a, 27b, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35a, 35c, 36, 37), art. 3, art. 5–13, art. 14a, art. 14b, art. 14c, art. 14d; dział II; dział III; dział IIIa; dział VIIa, art. 132c, art. 132d, art. 132e, art. 132f, art. 132i, art. 132l, art. 132s, art. 132t, art. 132u, art. 132w, art. 132zd, art. 132ze, art. 132zf, art. 132zg, art. 132zh, art. 132zi, art. 132zj, art. 132zk; dział IX, rozdział 1; dział XI, art. 169, art. 179a

Anna Zalcewicz – dział I, wstęp, art. 2 (zakres regulacji i pkt: 1, 1a, 2a, 3, 6, 7, 8, 9, 9a, 10a, 11, 12, 13, 14, 15, 15b, 16, 17, 19, 21, 24, 31a, 32, 35, 35b), art. 4, art. 14, art. 15; dział IV; dział V; dział VI; dział VII; dział VIIa, wstęp, art. 132a, art. 132b, art. 132g, art. 132h, art. 132j, art. 132k, art. 132m, art. 132n, art. 132o, art. 132p, art. 132q, art. 132r, art. 132v, art. 132x, art. 132y, art. 132z, art. 132za, art. 132zb, art. 132zc; dział VIII; dział IX, wstęp do działu i do rozdziału 2; rozdział 2; dział XI, art. 179, art. 180, art. 181

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-8092-255-6

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Słowo wstępne	15
Teoretycznoprawne wprowadzenie w problematykę ryнку usług płatniczych – kilka uwag tytułem wstępu	19
Ustawa o usługach płatniczych	29
Dział I	
Przepisy ogólne	31
Dział II	
Obowiązki informacyjne w zakresie świadczenia usług płatniczych	139
Rozdział 1. Przepisy ogólne	141
Rozdział 2. Pojedyncze transakcje płatnicze	150
Rozdział 3. Umowa ramowa o usługę płatniczą	156
Dział III	
Prawa i obowiązki w zakresie dostarczania usług płatniczych i korzystania z nich	175
Rozdział 1. Przepisy ogólne	177
Rozdział 2. Autoryzacja transakcji płatniczych	193
Rozdział 3. Zlecenia płatnicze i kwoty transakcji płatniczych	216
Rozdział 4. Czas wykonania transakcji płatniczej i data waluty	224

Rozdział 5. Karty płatnicze	233
Rozdział 6. Prawa i obowiązki akceptanta i agenta rozliczeniowego	236
Dział IIIa	
Wydawanie i wykup pieniądza elektronicznego	243
Dział IV	
Krajowe instytucje płatnicze	255
Rozdział 1. Podejmowanie i prowadzenie działalności przez krajowe instytucje płatnicze	256
Rozdział 2. Fundusze własne i gospodarka finansowa krajowych instytucji płatniczych	313
Rozdział 3. Sprawozdawczość krajowych instytucji płatniczych	333
Rozdział 4. Korzystanie przez krajową instytucję płatniczą z usług agentów oraz powierzanie wykonywania niektórych czynności operacyjnych innym podmiotom	341
Dział V	
Podejmowanie i prowadzenie przez instytucje płatnicze działalności na terytorium państwa goszczącego	359
Dział VI	
Nadzór nad krajowymi instytucjami płatniczymi oraz oddziałami unijnych instytucji płatniczych	377
Dział VII	
Biura usług płatniczych i kasy oszczędnościowo-kredytowe	447
Dział VIIa	
Instytucje pieniądza elektronicznego i oddziały zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego	491
Dział VIII	
Rejestr dostawców i wydawców pieniądza elektronicznego	571

Dział IX

Odpowiedzialność cywilna i karna 591

Rozdział 1. Odpowiedzialność za wykonanie transakcji
 płatniczych 592

Rozdział 2. Przepisy karne 604

Dział X

Zmiany w przepisach obowiązujących 617

Dział XI

Przepisy przejściowe i końcowe 643

Bibliografia 657

Wykaz aktów prawnych 671

Wykaz orzecznictwa 679

Inne akty, dokumenty i materiały 681

Wykaz stron internetowych 685

WYKAZ SKRÓTÓW

1. Źródła prawa

dyrektywa
2005/60/WE	– dyrektywa 2005/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (Dz. Urz. UE L 309 z 25.11.2005, s. 15–32 z późn. zm.)
– AMLD 3 – uchylona ze skutkiem od dnia 26 czerwca 2017 r. przez dyrektywę 2015/849
dyrektywa
2006/48/WE	– dyrektywa 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (wersja przedrządowana) (Dz. Urz. UE L 177 z 30.6.2006, s. 1–200) – BCD – uchylona przez dyrektywę 2013/36/UE
dyrektywa
2007/64/WE	– dyrektywa 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE (Dz. Urz. UE L 319 z 5.12.2007, s. 1–36)
– PSD – uchylona ze skutkiem od dnia 13 stycznia 2018 r. przez dyrektywę 2015/2366
dyrektywa
2009/110/WE	– dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/110/WE z dnia 16 września 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez

- instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością, zmieniająca dyrektywy 2005/60/WE i 2006/48/WE oraz uchylająca dyrektywę 2000/46/WE (Dz. Urz. UE L 267 z 10.10.2009, s. 7–17 z późn. zm.) – **EMD 2**
- dyrektywa 2015/849 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz. Urz. UE L 141 z 05.06.2015, s. 73) – **AML D 4**
- dyrektywa 2015/2366 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE (Dz. Urz. UE L 337 z 23.12.2015, s. 35) – **PSD 2**
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.s.h. – ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1030 z późn. zm.)

k.w.	– ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1094 z późn. zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
o.p.	– ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.)
p.p.s.a.	– ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
pr. bank.	– ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. 2015 r. poz. 128 z późn. zm.)
pr. dew.	– ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 826 z późn. zm.)
pr. spółdz.	– ustawa z dnia 16 września 1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 21)
pr. upadł.	– ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 233 z późn. zm.)
rozporządzenie nr 924/2009	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 2560/2001 (Dz. Urz. UE L 266 z 09.10.2009, s. 11–18 z późn. zm.)
rozporządzenie nr 260/2012	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009 (Dz. Urz. UE L 94 z 30.03.2012, s. 22–37 z późn. zm.)
TFUE	– Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, s. 47–200)
u.d.u.r.	– ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. poz. 1844)
u.f.p.	– ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 885 z późn. zm.)

u.n.r.f.	– ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 174 z późn. zm.)
u.o.r.s.p.	– ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 246 z późn. zm.)
u.p.e.a.	– ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 z późn. zm.)
u.p.n.p.r.	– ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 3)
u.p.p.p.	– ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 299)
u.r.	– ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 poz. 330 z późn. zm.)
u.s.d.g.	– ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)
u.s.k.o.k.	– ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1450 z późn. zm.)
u.s.u.s.	– ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.)
u.u.p.	– ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (tekst jedn.: Dz. U. 2014 r. poz. 873 z późn. zm.)
u.z.n.k.	– ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 z późn. zm.)
ustawa o BFG	– ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1866 z późn. zm.)

2. Organy orzekające

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny

3. Oznaczenia wydawnictw legislacyjnych

Dz. U.	– Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Dz. Urz. UE	– Dziennik Urzędowy UE
Dz. Urz. WE	– Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich
OJ	– Official Journal

4. Czasopisma/periodyki prawnicze i oficjalne wydawnictwa z orzecnictwem

Biuletyn SN	– Biuletyn Sądu Najwyższego
GSP	– Gdańskie Studia Prawnicze
KPP	– Kwartalnik Prawa Publicznego
M. Pr. Bank.	– Monitor Prawa Bankowego
M. Praw.	– Monitor Prawniczy
ONSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
PiP	– Państwo i Prawo
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
PPP	– Przegląd Prawa Publicznego
Pr. Bank.	– Prawo Bankowe
Pr. Spółek	– Prawo Spółek
PS	– Przegląd Sądowy

RP	– Radca Prawny
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SP	– Studia Prawnicze

5. Inne skróty

BUP	– biuro usług płatniczych
BFG	– Bankowy Fundusz Gwarancyjny
CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych (orzeczenia.nsa.gov.pl)
CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
EBC	– Europejski Bank Centralny
EFTA	– Europejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (<i>Euro- pean Free Trade Association</i>)
EOG	– Europejski Obszar Gospodarczy
ESBC	– Europejski System Banków Centralnych
ETS	– Europejski Trybunał Sprawiedliwości (obecnie: Try- bunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej)
EUNB	– Europejski Urząd Nadzoru Bankowego
KE	– Komisja Europejska
KNB	– Komisja Nadzoru Bankowego
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KSKOK	– Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredy- towa
LIBOR	– stopa procentowa kredytów udzielanych na rynku międzynarodowym w Londynie (<i>London Interbank Offered Rate</i>)
MF	– Minister Finansów
NBP	– Narodowy Bank Polski
SKOK	– spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa
UKNF	– Urząd Komisji Nadzoru Finansowego
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

SŁOWO WSTĘPNE

Obserwowane od dłuższego już czasu szerokie zainteresowanie prawodawcy unijnego właściwym uregulowaniem kwestii prawidłowego funkcjonowania rynku usług płatniczych przejawia się znaczącą aktywnością w sferze działań legislacyjnych podejmowanych w celu spójnego unormowania zasad świadczenia usług płatniczych w sposób sprzyjający rozwojowi rynku wewnętrznego, ochronie usługobiorców, niedyskryminacji w zakresie dostępu do rachunku płatniczego. Zmierząc do jego realizacji, od kilku lat podejmuje się wielokierunkowe działania, dążąc – przez usunięcie barier w postaci zarówno istniejącej fragmentaryzacji krajowych ram prawnych, jak i rozbieżności obowiązujących rozwiązań – do m.in. wprowadzenia minimalnego, jednolitego we wszystkich państwach UE poziomu bezpieczeństwa świadczenia tych usług, dotykając zagadnień związanych z zapewnieniem nie tylko konsumentom, ale także pozostałym klientom instytucji świadczących usługi płatnicze, właściwego poziomu ochrony przez wprowadzanie ogólnounijnych standardów w sferze prawa publicznego i prywatnego. W tym kontekście trzeba rozpatrywać przyjęcie ustawy o usługach płatniczych obowiązującej w Polsce od dnia 24 października 2011 r. Jej uchwalenie, a następnie dokonane nowelizacje, wprowadzone z opóźnieniem, pozwoliły jednak wdrożyć do polskiego porządku prawnego przepisy unijne, zwłaszcza postanowienia dyrektyw 2007/64/WE oraz 2009/110/WE. Aktualnie ustawa ta stanowi zasadniczy polski akt normujący zasady świadczenia usług płatniczych oraz wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego.

Na obecną treść ustawy wpłynęły kolejne zmiany i uzupełnienia dokonywane kilkukrotnie przez prawodawcę. Były one wymuszane nie tylko

potrzebą transponowania przepisów unijnych, ale także koniecznością wprowadzania przepisów wspierających rozwój obrotu bezgotówkowego w Polsce, w tym sieci akceptacji kart płatniczych. Warto bowiem pamiętać, że rynek usług płatniczych jest rynkiem znaczącym i o intensywnej dynamice rozwoju. Pokazują to dane publikowane przez Narodowy Bank Polski. Wystarczy przywołać tu choćby fakt, że w ciągu ostatniego roku nastąpił 31% wzrost liczby transakcji kartami płatniczymi. Z danych przekazanych NBP przez agentów rozliczeniowych wynika zaś, że w II kwartale 2015 r. zarejestrowano 602,9 mln transakcji bezgotówkowych. Należyte uregulowanie kwestii świadczenia usług na rynku płatniczym jest zaś jednym z kluczowych czynników wpływających na stagnację bądź rozwój tego rynku.

W niniejszym autorskim komentarzu zostały omówione i objaśnione w sposób możliwie wyczerpujący przepisy ustawy o usługach płatniczych z uwzględnieniem odesłań do innych aktów prawnych, jak prawo bankowe czy ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, których przepisy prawodawca niejednokrotnie nakazuje stosować odpowiednio. W pewnym stopniu porządkuje on również dotychczasowy, choć stosunkowo niewielki jeszcze dorobek doktryny prawa, przedstawiając różnorodne poglądy wyrażane przez przedstawicieli nauki, a także prezentuje wypowiedzi judykatury, co – mamy nadzieję – będzie sprzyjać dyskusji nad właściwym unormowaniem całości zagadnień związanych ze świadczeniem usług płatniczych oraz stanowić punkt odniesienia w nieuchronnie zbliżających się pracach ustawodawczych nad ustawą o usługach płatniczych. Obecnie bowiem zakończony został trwający od dnia 24 lipca 2013 r. proces przyjęcia pakietu legislacyjnego na szczęblu UE, którego procedowanie rozpoczęło złożenie projektu nowej dyrektywy o usługach płatniczych, tj. dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (zwanej dyrektywą PSD 2), oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych kartą (zwanego też rozporządzeniem MIFs

– Regulation on Multilateral Interchange Fees). Aktualnie, zgodnie z ustalonym w tym rozporządzeniu harmonogramem, do porządków prawnych wszystkich państw członkowskich UE i EOG wchodzi stopniowo przepisy tego rozporządzenia, w niedługim czasie do porządków krajowych zostaną też transponowane postanowienia dyrektywy 2015/2366. Wymuszać to będzie podjęcie prac nad modyfikacją dotychczas obowiązujących aktów prawnych w celu dostosowania prawa krajowego do tego stanowionego przez prawodawcę unijnego.

Opracowanie jest wspólnym dziełem Auterek przygotowywanym zgodnie z przyjętą koncepcją podziału komentowanej materii ustawowej. Za treść merytoryczną każdej z części odpowiada jej Autorka.

W komentarzu przyjęto stan prawny na dzień 15 marca 2016 r. uwzględniający ostatnią nowelizację ustawy o usługach płatniczych dokonaną ustawą z dnia 19 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1830).

Barbara Bajor
Anna Zalcewicz
Warszawa, dnia 15 marca 2016 r.

TEORETYCZNOPRAWNE WPROWADZENIE W PROBLEMATYKĘ RYNKU USŁUG PŁATNICZYCH – KILKA UWAG TYTUŁEM WSTĘPU

Rynek usług płatniczych jako synergiczny sektor rynku finansowego

Podjęcie tematu regulacji usług płatniczych, jak się wydaje, wymaga dokonania w pierwszej kolejności pewnych ustaleń teoretycznoprawnych, a jednocześnie zachęca do włączenia się w nurt dyskusji związanej z tymi zagadnieniami, prowokowanej coraz dalej idącą ingerencją prawodawcy na rynku usług płatniczych. Oddziaływanie legislatora na cały rynek finansowy i wkraczanie w dwie istotne swobody, a więc prowadzenia działalności gospodarczej, z jednej strony, oraz swobodę kontraktowania, z drugiej strony¹, jest bowiem współcześnie tak silną tendencją, że prowadzi do wykształcenia nowej formuły funkcjonowania tego rynku, a w perspektywie prawnej – nowej dziedziny, czy już może nawet gałęzi prawa, jak prawo rynku finansowego². Daje też asumpt do refleksji nad istotą rynku usług płatniczych,

¹ Dostrzegalne są na nim zjawiska publicyzacji prawa prywatnego – zob. szerzej A. Żurawik, *Problem publicyzacji prawa prywatnego w kontekście ustrojowym*, PiP 2010, z. 5, s. 32, czy innymi słowy „uzupełnienia konstrukcji prywatnoprawnych instrumentami publicznoprawnymi” – M. Safjan (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. I, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2013, s. 47–49.

² Co nie jest może jeszcze kwestią całkowicie bezsporną, jednak wyodrębnienie się prawa rynku finansowego jest coraz powszechniej uznawane, a pogląd ten zyskuje coraz szerszą

rodzi pytania o istnienie jego autonomii w ramach rynku finansowego czy też ewentualny jej zakres, a także rolę i znaczenie tegoż rynku dla bezpieczeństwa i stabilności rynku finansowego jako całości. Analiza rozwiązań prawnych przyjętych w ustawie o usługach płatniczych musi być zatem dokonywana z uwzględnieniem tych kontekstów.

Stawiając sobie jako pytanie wyjściowe: czym jest rynek usług płatniczych, trzeba jednocześnie zmierzyć się z problemem jego usytuowania w ramach całego rynku finansowego i wyodrębnienia go jako względnie autonomicznej części, sektora czy segmentu tego rynku. Podejmując próbę zdefiniowania rynku usług płatniczych, trzeba zatem w pierwszej kolejności ustalić, czym jest rynek finansowy. Jest to staranie nieosamotnione, albowiem dyskurs nad zdefiniowaniem tego pojęcia nie jest ani nowy, ani ostatecznie zamknięty. Wkraczając więc na grunt polemiki doktryny, zaproponować można jej rozpoczęcie od zacytowania najtrafniejszego chyba spostrzeżenia, dokonanego przez Lesława Górala, że „istotę rynku finansowego jako elementarnej kategorii teoretycznej można uchwycić na trzech płaszczyznach – ekonomicznej, organizacyjnej i prawnej”³. Nie można bowiem zignorować wielopłaszczyznowości tego rynku, a tym samym odmiennego rozkładania akcentów przy określaniu jego zasadniczych cech w zależności od potrzeb danej dziedziny nauki, choć niewątpliwie są one wzajemnie komplementarne i ostatecznie razem dają pogląd na rynek finansowy jako całość.

Mając zatem na uwadze, że rynek finansowy jest miejscem obrotu przede wszystkim pieniądzem (choć w szerszej perspektywie wskazuje się na obrót pieniądzem i instrumentami finansowymi⁴) – inaczej mówiąc

akceptację doktryny, zob. najnowsze poglądy: E. Fojcik-Mastalska, *Prawo rynku finansowego w systemie prawa* (w:) *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, red. A. Jurowska-Zeidler, M. Olszak, Warszawa 2016, s. 19–26; C. Kosikowski, *Nowe prawo rynku finansowego Unii Europejskiej* (w:) *Prawo rynku finansowego. Doktryna, instytucje, praktyka*, red. A. Jurowska-Zeidler, M. Olszak, Warszawa 2016, s. 27–38.

³ L. Góral, *Zintegrowany model publicznoprawnych instytucji ochrony rynku bankowego we Francji i w Polsce*, Warszawa 2011, s. 13.

⁴ Zob. m.in. P. Zapadka, *Aspekty prawne funkcjonowania rynku finansowego w Polsce*, Bank i Kredyt 2002, nr 1, s. 28; P. Zawadzka, *Pojęcie i zakres prawa rynku finansowego* (w:) *Prawo finansowe*, red. R. Mastalski, E. Fojcik-Mastalska, Warszawa 2011, s. 476.

– obszarem „nieustającego przepływu strumieni wartości pieniężnych dokonywanych w jednej z trzech form pieniądza gotówkowego, bezgotówkowego czy też pieniądza elektronicznego”⁵, nie można mieć wątpliwości, że jednocześnie dochodzi na nim nie tylko do działań o charakterze ekonomicznym za pośrednictwem wyspecjalizowanych instytucji rynku finansowego, ale także dokonywania czynności prawnych⁶. Sprawia to, że w aspekcie prawnym rynek finansowy postrzegany jest bardziej z perspektywy usług finansowych (ujęcie przedmiotowe), organizacji oraz zadań publicznoprawnych instytucji jego ochrony, podmiotów na nim działających (ujęcie podmiotowe), jak i zasad jego działania⁷ oraz w tym kontekście jest analizowany. Trzeba również zauważyć, że z punktu widzenia funkcjonalnego możliwe jest wyodrębnienie na nim pewnych segmentów (sektorów). O ile bowiem w jednych częściach rynku bodźcem do podejmowania działań jest chęć zwiększenia wartości „środków finansowych”, o tyle na innych istotniejszy staje się na przykład transfer ryzyka między stronami (np. na rynku ubezpieczeń)⁸. Wpływa to na wykształcenie specyficznych usług finansowych odpowiadających potrzebom stron oraz warunkuje adekwatne do nich rozwiązania prawne, choć naturalnie swoista cecha rynku finansowego, jaką jest przenikanie się poszczególnych jego części, sprawia, że niejednokrotnie na styku tych nieco odmiennych oczekiwań pojawiają się nowe, je łączące, a w ślad za nimi kolejne rodzaje usług (jak np. bancassurance). Wyodrębnianie „rodzajów” rynku, jego „części”, „elementów” czy „segmentów” ma zatem w pewnym stopniu charakter umowny. Niemniej jest ono niejednokrotnie przydatne, a nawet konieczne, zarówno z regulacyjnego, jak i metodologicznego punktu widzenia. Poszukując różnych kryteriów takiego wewnętrznego podziału rynku finansowego, można wskazać na te oparte na przedmiocie obrotu, dlatego najczęściej w literaturze ekonomicznej dokonuje się wyróżnienia

⁵ P. Zapadka, *Unijny rynek finansowy – zagadnienia wstępne* (w:) *Konstytucja gospodarcza Unii Europejskiej*. Aksjologia, red. A. Nowak-Far, Warszawa 2010, s. 140.

⁶ P. Zapadka, *Aspekty...*, s. 28.

⁷ D. Cyman, *Pojęcie rynku finansowego* (w:) *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo uczestników rynku finansowego*, Warszawa 2013, s. 105–106.

⁸ T. Nieborak, *Aspekty prawne funkcjonowania rynku finansowego Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 43. We wskazanej monografii przedstawiono też liczne definicje rynku finansowego formułowane przez przedstawicieli doktryny.

rynku pieniężnego, kapitałowego i walutowego⁹. Dla rozważań prawnych istotne jednak stają się te kwalifikacje, które przydatne są z punktu widzenia możliwości stanowienia norm prawnych oraz wynikające z już istniejących przepisów. Patrząc z tej perspektywy, wyraźnie widać, że na gruncie jurydycznym istotny staje się podział dokonywany w oparciu o rodzaj świadczonych usług oraz podmiot uprawniony do ich świadczenia. Jak słusznie akcentuje się w doktrynie, choć w ujęciu systemowym rynek finansowy jest jednolity, to jednak „w sferze pierwotnych i podstawowych regulacji ma charakter sektorowy”¹⁰. Oznacza to, że szukając odpowiedzi na pytania: czym jest rynek usług płatniczych i czy jest on pewnym autonomicznym elementem rynku finansowego, trzeba dokonać jego weryfikacji, mając na uwadze trzy kryteria: swoistość usług wraz z szeroką i kompleksową ich regulacją, istnienie kategorii podmiotów ukierunkowanych na świadczenie tych specyficznych usług oraz ograniczenie możliwości świadczenia tych usług przez inne podmioty. Dziś bez wątpienia wypada ona pozytywnie i choć w ramach wyodrębniania się prawa rynku finansowego, w początkowej fazie ustalania jego segmentów, niejednokrotnie pomijano aspekt rynku usług płatniczych jako odrębnego sektora, koncentrując się rynku bankowym, ubezpieczeniowym i kapitałowym¹¹, to w najnowszej literaturze przedmiotu wymienia się obok nich, jako czwarty, rynek usług płatniczych¹².

⁹ Zob. na temat rynku finansowego w ujęciu ekonomicznym i prawnym m.in.: M. Lemonnier, *Europejskie modele instrumentów finansowych. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2011, s. 216–224; D. Wojtczak, *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Warszawa 2012, s. 15–22; M. Kopyściański, *Granice ingerencji prawnej w funkcjonowanie alternatywnych systemów obrotu instrumentami finansowymi (MTF)*, Wrocław 2013, s. 23–28.

¹⁰ A. Jurkowska-Zeidler, *Zmiany w otoczeniu regulacyjnym rynku finansowego Unii Europejskiej (w:) XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonań i wnioski na przyszłość*, red. Z. Ofiarski, Szczecin 2014, s. 713–714.

¹¹ C. Kosikowski, *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*, Białystok 2010, s. 129, 155. Wyraźnie w ostatnich latach widać ewolucję podejścia doktryny do wyodrębniania się rynku usług płatniczych. Jeszcze do niedawna można było spotkać się z jednoznacznymi stwierdzeniami, że rynek usług płatniczych jest „częścią rynku usług bankowych” – tak A. Iwańczuk, *Systemy płatnicze i rynek płatności w Unii Europejskiej*, Warszawa 2011, s. 5, choć w innych publikacjach wyraźnie już odróżniano rynek bankowy i płatniczy – zob. np. rozważania na temat nadzoru nad rynkiem bankowym i płatniczym M. Fedorowicz, *Nadzór nad rynkiem finansowym Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 225.

¹² A. Jurkowska-Zeidler, *Zmiany w otoczeniu...*, s. 713–714.

Jednak uchwycenie znaczenia pojęcia „rynek usług płatniczych”, podobnie jak pojęcia „rynek finansowy”¹³, nie jest łatwe, a wręcz nie jest w pełni możliwe, albowiem pojawiają się tu podobne trudności wynikające z jego złożoności jako kategorii ekonomiczno-prawno-społecznej. Najogólniej można przyjąć, że jest to całokształt stosunków wykreowanych w związku z dokonywaniem bieżących transakcji płatniczych związanych z transferem środków pieniężnych¹⁴. W ujęciu funkcjonalnym jego wyróżnienie spośród innych sektorów rynku finansowego odbywa się jak najbardziej przez takie jego zorientowanie, a rozpatrując rynek usług płatniczych jako instytucję prawną, można go definiować jako zespół norm odnoszących się właśnie do tych stosunków.

Cechami szeroko pojętego rynku usług płatniczych są te właściwe dla rynku finansowego. Po pierwsze, zasadniczym „towarem” jest tu pieniądź¹⁵, po drugie, charakterystyczna jest na nim znacząca asymetria informacji¹⁶. W doktrynie wskazuje się też, że jest on rynkiem dwustronnym¹⁷.

Niewątpliwie do istotnych właściwości rynku usług płatniczych zaliczyć trzeba istnienie na nim elementów ryzyka dla makroekonomicznej stabilności finansowej oraz ukierunkowanie usług na szeroki krąg konsumentów. Te dwie ostatnie cechy, wraz z brakiem równowagi ilościowej i jakościowej w dostępie do informacji stron transakcji płatniczej, powodują, obok innych przyczyn, że istotna staje się ingerencja prawodawcy w sferę prawa publicznego i prywatnego mająca na celu zarówno ochronę interesów uczestników rynku, jak i prawidłowe funkcjonowanie rynku.

¹³ Trzeba zgodzić się z tezą, „iż zdefiniowanie tego pojęcia, które uwzględniałoby wszystkie jego aspekty nie jest w ogóle możliwe” – M. Kopyściański, *Granice ingerencji...*, s. 30.

¹⁴ Dla celów normatywnych istotne staje się doprecyzowanie, czym są usługi płatnicze. W związku z tym na gruncie prawnym dokonano ustalenia znaczenia pojęcia „usługa płatnicza”. Prawodawca unijny, a w ślad za nim krajowy, stanowi, że usługi płatnicze oznaczają działalność polegającą na świadczeniu określonych usług lub wykonywaniu pewnych rodzajów transakcji, których katalog ujęto w aktach normatywnych (odpowiednio w załączniku do dyrektywy 2007/64/WE, załączniku do dyrektywy 2015/2366, a w polskich przepisach prawa w art. 3 u.u.p.).

¹⁵ M. Kopyściański, *Granice ingerencji...*, s. 29.

¹⁶ A. Iwańczuk, *Systemy płatnicze...*, s. 80; M. Kopyściański, *Granice ingerencji...*, s. 29.

¹⁷ A. Iwańczuk, *Systemy płatnicze...*, s. 81–82.

Nie można także nie dostrzec, że w tym sektorze szczególnie mocno uwiadacznia się wskazywana w doktrynie cecha rynku finansowego, jaką jest „zacieranie linii podziału pomiędzy różnymi instytucjami świadczącymi usługi finansowe”¹⁸.

Prawne determinanty organizacji i funkcjonowania rynku usług płatniczych w Unii Europejskiej

Pamiętając, że powstanie prawa rynku finansowego w znacznej mierze wiązać trzeba z tworzeniem i kształtowaniem przez państwa UE jednolitym rynkiem finansowym (wcześniej z działaniami państw w ramach EWG oraz WE)¹⁹, wyjść można od stwierdzenia, że stworzenie obszaru bez granic wewnętrznych i zapewnienie, by spełniał swoje funkcje, wymaga m.in. „funkcjonowania jednolitego rynku usług płatniczych”²⁰, „utworzenia ogólnounijnego wewnętrznego rynku płatności”²¹, dalej zaś, że funkcjonowanie rynku usług płatniczych, tak jak całego rynku finansowego, opiera się na zasadzie swobody przepływu kapitału, świadczenia usług oraz przedsiębiorczości. Sprawia to, że przyjmowane regulacje prawne służą zapewnieniu swobody przesyłania środków finansowych, wyrazem pozostałych dwóch swobód jest zaś wprowadzenie zasady jednolitej licencji i związanej z nią zasady nadzoru państwa macierzystego w ramach oddziaływania na rynek finansowy jako całości, jak również sektorowej ingerencji prawodawczej. Do równorzędnych w płaszczyźnie priorytetów zasad należy także ta stanowiąca o ochronie interesów konsumentów, pojmowana dziś bardzo szeroko, odnosząca się bowiem nie tylko do zapewnienia właściwego poziomu świadczenia usług (m.in. ograniczania ryzyka utraty

¹⁸ P. Niczyporuk, A. Talecka, *Bankowość Unii Europejskiej. Podstawowe zagadnienia*, Białystok 2011, s. 55.

¹⁹ Zob. szerzej C. Kosikowski, M. Olszak, *Powstanie rynku finansowego (w:) System prawa finansowego*, t. IV, red. J. Głuchowski, Warszawa 2010, s. 209.

²⁰ Zob. motyw 1 dyrektywy 2007/64/WE.

²¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.05.2015, s. 1).

środków, zapewnienia możliwości świadomego wyboru usług przez stosowny dostęp do informacji), ale także zagwarantowania dostępu do podstawowych usług płatniczych²².

Kolejnym czynnikiem wpływającym na kształtowanie szczegółowych zasad funkcjonowania rynku finansowego, a tym samym rynku usług płatniczych, jest wprowadzanie regulacji służących jego bezpieczeństwu, które często są uznawane za istotę prawa rynku finansowego²³.

Szczególne uwarunkowania nadzoru nad unijnym rynkiem usług płatniczych – wybrane aspekty

Ogólnie można stwierdzić, że rynek usług płatniczych podlega nadzorowi na szczeblu unijnym i krajowym, z punktu widzenia podmiotowego zaś nadzór jest sprawowany odrębnie nad instytucjami kredytowymi (przede wszystkim wyróżnić trzeba w sferze instytucjonalnej inne podmioty uprawnione do sprawowania nadzoru²⁴, w sferze prawa materialnego m.in. inne wymogi ostrożnościowe) i instytucjami płatniczymi.

²² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz. Urz. UE L 257 z 28.08.2014, s. 214).

²³ A. Jurkowska-Zeidler, *Prawne uwarunkowania bezpieczeństwa rynku finansowego Unii Europejskiej* (w:) *Prawo finansowe w warunkach członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, red. A. Pomorska, P. Smoleń, J. Stelmasiak, A. Gorgol, Lublin 2011, s. 169. Odrębnym zagadnieniem jest proces ekonomizacji prawa i wymuszanie rozwiązań prawnych ze względu na fakt wprowadzania określonych usług na rynek usług płatniczych, zob. na ten temat np. T. Nieborak, *Rynek usług płatniczych jako element rozwoju przedsiębiorczości – aspekty prawno-finansowe*, Krytyka Prawa 2013, t. 5, s. 73. Należy wskazać, że po ostatnim kryzysie rynek finansowy postrzegany jest jako „zagrożenie dla sprawnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa” – D. Dziawgo, L. Dziawgo, *Kapitał zaufania na współczesnym rynku finansowym – stan zagrożenia* (w:) *Eseje o stabilności finansowej*, red. A. Alińska, Warszawa 2012, s. 59.

²⁴ Chodzi tu zwłaszcza o szczebel UE, gdzie uprawnienia nadzorcze zostały przyznane Europejskiemu Bankowi Centralnemu, aczkolwiek, jak stanowi rozporządzenie Rady (UE) nr 1024/2013 z dnia 15 października 2013 r. powierzające Europejskiemu Bankowi Centralnemu szczególne zadania w odniesieniu do polityki związanej z nadzorem ostrożnościowym nad instytucjami kredytowymi (Dz. Urz. UE L 287 z 29.10.2013, s. 63),

Koncentrując się w dalszych rozważaniach na instytucjach płatniczych, stwierdzić należy, że zgodnie z dyrektywą 2007/64/WE, jak i dyrektywą 2015/2366 nadzór nad instytucjami płatniczymi sprawowany jest na poziomie krajowym. Zarówno w jednym, jak i drugim akcie przyjmuje się, że organami właściwymi do udzielania zezwoleń i nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami płatniczymi są organy państw członkowskich (art. 20 ust. 1 dyrektywy 2007/64/WE, art. 22 dyrektywy 2015/2366). Natomiast Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EUNB), będący częścią Europejskiego Systemu Nadzoru Finansowego (ESNF) i mający chronić interes publiczny przez przyczynianie się do zapewniania stabilności i efektywności systemu finansowego, w sferze płatności ma przede wszystkim promować konwergencję nadzorczą²⁵. Podejmuje on działania w stosunku do instytucji płatniczych, wówczas gdy są one nieodzowne dla spójnego i skutecznego stosowania przepisów prawa. Wykonując swoje zadania, EUNB może m.in. przygotowywać projekty regulacyjnych standardów technicznych. W ramach obecnie przyznanych uprawnień EUNB²⁶ opracowuje regulacyjne standardy techniczne (RTS) oraz wytyczne w zakresie związanym ze świadczeniem usług płatniczych. Są to m.in. RTS określające ramy współpracy i wymiany informacji między właściwymi organami państw członkowskich UE w celu zapewnienia realizacji swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług (art. 28 ust. 5 dyrektywy 2015/2366)²⁷, regulacyjne standardy techniczne dotyczące uwierzytelniania i komunikacji (art. 98 ust. 1 dyrektywy

„zadania nadzorcze niepowierzone EBC powinny pozostać w kompetencji organów krajowych. Zadania te powinny obejmować w szczególności uprawnienia do: [...] nadzorowania usług płatniczych”. Natomiast na poziomie krajowym nadzór sprawowany jest niejednokrotnie przez ten sam organ (tak jak ma to miejsce w Polsce, gdzie nadzór nad bankami i instytucjami płatniczymi sprawuje KNF).

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie ustanowienia Europejskiego Urzędu Nadzoru (Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego), zmiany decyzji nr 716/2009/WE oraz uchylenia decyzji Komisji 2009/78/WE (Dz. Urz. UE L 331 z 15.12.2010, s. 12).

²⁶ Na temat uprawnień EUNB zob. szeroko M. Fedorowicz, *Nadzór...*

²⁷ Obecnie EUNB przygotował projekt RTS w tym zakresie, zob. Draft Regulatory Technical Standards on the framework for cooperation and exchange of information between competent authorities for passport notifications, under PSD2, EBA/CP/2015/25, 11 grudnia 2015 r., <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/1306972/EBA+CP+2015+25+%28CP+on+RTS+on+Passporting+Notifications%29.pdf> (dostęp: 05.04.2016 r.).

2015/2366)²⁸; wytyczne kierowane do krajowych nadzorów dotyczące kryteriów określania minimalnej kwoty pieniężnej ubezpieczenia odpowiedzialności z tytułu prowadzenia działalności zawodowej lub innej porównywalnej gwarancji (art. 5 ust. 4 dyrektywy 2015/2366), dotyczące informacji, które należy przedstawić właściwym organom we wniosku instytucji płatniczych o udzielenie zezwolenia (art. 5 ust. 5 dyrektywy 2015/2366), w odniesieniu do ustanowienia, wdrożenia i monitorowania środków bezpieczeństwa, w tym w stosownych przypadkach procedur certyfikacyjnych (art. 95 ust. 3 dyrektywy 2015/2366).

Do zadań EUNB należy również stała obserwacja dotychczasowych, ale i nowych usług finansowych (może w tym zakresie wydawać zalecenia oraz wytyczne w celu zwrócenia uwagi na zagrożenia dla bezpieczeństwa rynku, jak też zbieżności praktyk regulacyjnych). W ramach tych działań EUNB zarówno wskazywał np. na zagrożenia i ryzyko dla systemów płatności, jakie niesie ze sobą pojawienie się wirtualnej waluty²⁹, jak i przygotował wytyczne dotyczące bezpieczeństwa płatności internetowych³⁰.

Dokonując pewnego podsumowania całości tych wstępnych rozważań, stwierdzić można, że ewolucja środków płatniczych (złoto, monety, pieniądź papierowy, pieniądź bezgotówkowy, elektroniczny, a obecnie pieniądź wirtualny oraz kryptowaluta³¹) i „wypieranie” pieniądza przez

²⁸ W dniu 8 grudnia 2015 r. EUNB opublikował Discussion paper on strong customer authentication and secure communication, co jest pierwszym etapem podjęcia działań w celu przygotowania RTS.

²⁹ Ostrzeżenie dla konsumentów o walutach wirtualnych, EBA/WRG/2013/01, 12 grudnia 2013 r., <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/598396>; EBA Opinion on „virtual currencies”, EBA/Op/2014/08, 4 lipca 2014 r., <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf> (dostęp: 05.04.2016 r.).

³⁰ Wytyczne końcowe w sprawie bezpieczeństwa płatności internetowych, EBA/GL/2014/12_Rev1, 19 grudnia 2014 r., https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1004450/EBA_2015_PL+Guidelines+on+Internet+Payments.pdf/1e7252b3-f6c7-4224-8095-780c6b0a121c (dostęp: 05.04.2016 r.), w Polsce wdrożone przez przyjęcie rekomendacji dotyczącej bezpieczeństwa transakcji płatniczych wykonywanych w Internecie przez banki, krajowe instytucje płatnicze, krajowe instytucje pieniądza elektronicznego i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe z listopada 2015 r.

³¹ W. Srokosz, *Prawo a rozwój elektronicznych środków płatniczych w XXI w.* (w:) *XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonań i wnioski na*

rozliczenia bezgotówkowe³², w połączeniu z intensywnym tempem zmian wywołanych przez rozwój nowych technologii, nie pozostają bez wpływu na rynek finansowy i sprawiły, że wykształcił się nowy sektor rynku, jakim jest rynek usług płatniczych. Wpływa to nie tylko na potrzebę zapewnienia właściwych standardów świadczenia na nim usług, a także bezpieczeństwa rynku finansowego, a więc wykonywania w tym zakresie zadań państwa, ale także oddziałuje na poszerzanie tych zadań, albowiem dotychczas, koncentrując się na wartościach powiązanych z zapewnieniem prawidłowości funkcjonowania społecznej gospodarki rynkowej, państwo zobligowane było przede wszystkim do władczej ingerencji w celu zapewnienia ograniczenia ryzyka na rynku finansowym czy ochrony interesów uczestników rynku. Obecnie zmiana zachowań społecznych sprawia, że brak możliwości korzystania z usług związanych np. z transferem środków pieniężnych na rachunek płatniczy staje się powodem doświadczenia wykluczenia finansowego, a w szerszym kontekście społecznego. Pojawiają się zatem nowe zadania państwa związane z zapewnieniem dostępu do usług płatniczych.

przyszłość, red. Z. Ofiarski, Szczecin 2014, s. 844–847; D. Cyman, *Pojęcie pieniądza i kierunki jego rozwoju (w:) XXV lat przeobrażeń w prawie finansowym i prawie podatkowym – ocena dokonań i wnioski na przyszłość*, red. Z. Ofiarski, Szczecin 2014, s. 681–690.

³² J. Masiota, *Elektroniczne instrumenty płatnicze*, Bydgoszcz–Poznań 2003, s. 22.

USTAWA

z dnia 19 sierpnia 2011 r.

o usługach płatniczych³³

(tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 873; zm.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1916;
z 2015 r. poz. 1764, poz. 1830, *poz. 1893*)

³³ Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża dyrektywę 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającą dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającą dyrektywę 97/5/WE (Dz. Urz. UE L 319 z 05.12.2007, s. 1, z późn. zm.).

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Literatura: B. Bajor, *Propozycja „nowego porządku prawnego dla usług płatniczych” na rynku wewnętrznym UE* (w:) *Prawo w XXI wieku, Księga pamiątkowa 50-lecia INP PAN*, Warszawa 2006; M. Bodzioch, *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego*, Pr. Bank. 2008, nr 3; A. Borcuch, *Pieniądz elektroniczny. Pieniądz przyszłości – analiza ekonomiczno-prawna*, Warszawa 2007; A. Bury, *Karty płatnicze*, Warszawa 1999; D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo rynku finansowego*, Warszawa 2013; M. Fedorowicz, *Europäische Zentralbank und Europäische Investitionsbank im Gefüge der Europäischen Union nach dem Vertrag von Lissabon*, *Studia Administracyjno-Prawne Uniwersytetu Opolskiego* 2011, nr 9; eadem, *Narodowy Bank Polski i Europejski Bank Centralny jako dostawcy usług płatniczych w świetle regulacji dyrektywy PSD*, PUG 2013, nr 6; E. Fojcik-Mastalska, *Instytucja finansowa i instytucja kredytowa w projekcie nowelizacji Prawa bankowego*, Pr. Bank. 2001, nr 5; eadem (w:) M. Bączyk, E. Fojcik-Mastalska, L. Góral, J. Pisuliński, W. Pyziół, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007; eadem, *Nowe definicje legalne w prawie rynku finansowego*, GSP 2007, t. XVI; J. Gliniecka, *Europejski System Banków Centralnych* (w:) *System Prawa Finansowego*, t. IV, red. J. Głuchowski, Warszawa 2010; M.M. Golec, *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rynku usług finansowych w Polsce*, Poznań 2004; J. Grodzicki, *Karty płatnicze i pieniądz elektroniczny a pieniądz gotówkowy*, Glosa 2002, nr 1; J. Górka, *Efektywność instrumentów płatniczych w Polsce*, Warszawa 2013; idem, *Konkurencyjność form pieniądza i instrumentów płatniczych*, Warszawa 2009; M. Grabowski, *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, Warszawa, 2012; idem, *Ustawa o usługach płatniczych*, M. Praw. 2011, nr 21; H. Gronkiewicz-Waltz, *Europejska Unia Gospodarcza i Walutowa*, Warszawa 2008; R. Janowicz, R. Klepacz, *Pieniądz elektroniczny na świecie. Istota i zastosowanie elektronicznej portmonetki*, Warszawa 2002; R. Kaszubski, A. Tupaj-Cholewa, *Prawo bankowe*, Warszawa 2010; R. Kaszubski, Ł. Objezda, *Karty płatnicze w Polsce*, Warszawa 2012; R.W. Kaszubski, P. Sadowy, *Europejski Bank Centralny*, Glosa 2001, nr 3; R.W. Kaszubski, P. Widawski, *Nowy porządek prawny dla usług płatniczych na Rynku Wewnętrznym UE*, Glosa, 2004, nr 9; K. Kohutek, M. Sieradzka, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2014; komentarz do art. 3 u.o.r. (w:) *Ustawa o rachunkowości*, red. E. Walińska, LEX/el. 2011; X. Konarski, *Komentarz do*

ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, Warszawa 2004; K. Korus, *Pojęcie usługi płatniczej w ustawie o usługach płatniczych*, M. Pr. Bank. 2012, nr 7–8; C. Kosikowski, *Polskie publiczne prawo gospodarcze*, Warszawa 2001; C. Kosikowski, *Przedsiębiorca w prawie polskim na tle prawa europejskiego*, Warszawa 2003; M. Krzysztofek, *Tajemnica bankowa i ochrona danych osobowych w praktyce bankowej*, Warszawa 2012; J. Kukulski, *Aspekty prawne bankowych kart płatniczych*, Warszawa 2002; J. Kukulski, I. Pluta, *Karty płatnicze*, Warszawa 1998; K.P. Labenda, *Instrumenty płatnicze*, Sopot 2006; J. Majewski, *Przestępne użycie określi bank lub kasa*, Pr. Bank. 2000, nr 5; G. Materna, *Pojęcie przedsiębiorcy w polskim i europejskim prawie ochrony konkurencji*, Warszawa 2009; C. Martysz, komentarz do art. 5 k.p.a. (w:) G. Łaszczyca, A. Matan, C. Martysz, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2010; A. Matuszyk, P.G. Matuszyk, *Instrumenty bankowości internetowej*, Warszawa 2006; L. Mazur, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2008; I.B. Nestoruk, *Nazwy prawnie zastrzeżone w działalności prowadzonej na rynku finansowym – z problematyki ochrony oznaczeń przedsiębiorstwa*, PUG 2015, nr 1; A. Nowak-Far, *Unia Gospodarcza i Walutowa w Europie*, Warszawa 2011; P. Ochman, *Ochrona działalności bankowej w prawie karnym gospodarczym*, Warszawa 2011; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe*, Kraków 2005; *idem*, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013; *idem*, *Prawo bankowe*, Warszawa 2015; J. Okolski, D. Wajda, *Pojęcie i rodzaje przedsiębiorcy* (w:) *Prawo handlowe*, red. J. Okolski, M. Safjan, C. Wiśniewski, Warszawa 2008; M. Pacak, *Usługi płatnicze. Komentarz*, Warszawa 2014; *idem*, *Ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych. Komentarz*, Warszawa 2013; M. Pawelczyk, *Przedsiębiorca w świetle ustawy o swobodzie działalności gospodarczej*, RP 2005, nr 6; *Prawo bankowe w zarysie*, red. E. Fojcik-Mastalska, Wrocław 2004, s. 44; W. Pyziół (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 8, *Zobowiązania – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, Warszawa 2004; Z. Radwański (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, Warszawa 2002; *Słownik finansów i bankowości*, red. R. Malczewski, Warszawa 2008; M. Smaga, *Karty płatnicze*, Kraków 1998; T.R. Smus, *Spełnianie świadczeń pieniężnych za pomocą pieniądza elektronicznego*, Warszawa 2010; B. Smykla, *Trudne aspekty projektowanej nowelizacji ustawy Prawo bankowe*, Pr. Bank. 2001, nr 4; *Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, charakterystyka, rozwój, otoczenie*, red. J. Ossowski, Sopot 2007; W. Srokosz, *Istota pieniądza elektronicznego*, Pr. Bank. 2002, nr 12; *idem*, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Warszawa 2011; *idem*, *Instytucja płatnicza – nowa kategoria usługodawców w projekcie dyrektywy PSD*, Pr. Bank. 2007, nr 12; A. Stosio, *Pieniądz elektroniczny – cywilnoprawna analiza pojęcia*, PPH 2002, nr 6; *System Prawa Karnego*, t. 9, *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarce*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2015; S. Szuster, K. Kohutek (w:) *Prawo bankowe. Komentarz*, red. F. Zoll, t. I, Kraków 2005; M. Szydło, *Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim*, PS 2002, nr 7–8; A. Zalcewicz, *Bank lokalny. Studium prawne*, Warszawa 2013; *eadem*, *Biuro usług płatniczych na tle obowiązujących regulacji prawnych*, PUG 2012, nr 3; *eadem*, *Proces integracji europejskiego rynku usług płatniczych – wyzwania regulacyjne*, *Ekonomia i Prawo* 2011, nr VII; *eadem*, *Instytucja płatnicza na gruncie regulacji europejskich*, PUG 2011, nr 5

Przedmiot regulacji działu I u.u.p.

Ujęte w dziale I u.u.p. przepisy ogólne, zgodnie z przyjętym kanonem, określają zakres przedmiotowy i podmiotowy regulowanych ustawą spraw, a także formułują istotne definicje objaśniające określenia użyte w ustawie o usługach płatniczych. Jednocześnie jednak zawierają inne postanowienia. Przedmiotem regulacji działu I są bowiem również: wyłączność świadczenia określonych usług przez dostawców usług płatniczych oraz wydawców pieniądza elektronicznego, tajemnica zawodowa, zakaz przyjmowania depozytów przez niebędące bankami podmioty świadczące usługi płatnicze (zachowanie zasady monopolu wykonywania czynności bankowych³⁴), prawo wyłączności używania określeń zastrzeżonych dla rynku płatniczego, zasady dostępu do systemów płatności dla dostawców, zasada ustalania bardziej korzystnych lub neutralnych postanowień umów o usługi płatnicze, obowiązki informacyjne wobec NBP, skarga na działanie dostawcy, wydawcy pieniądza elektronicznego lub agenta takiego podmiotu. Ponadto w dziale tym zostały wskazane podmioty upoważnione do sprawowania nadzoru nad wykonywaniem działalności w zakresie usług płatniczych oraz wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego.

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady świadczenia usług płatniczych oraz wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego, w tym:

- 1) warunki świadczenia usług płatniczych, w szczególności dotyczące przejrzystości postanowień umownych i wymogów w zakresie informowania o usługach płatniczych;
- 2) prawa i obowiązki stron wynikające z umów o świadczenie usług płatniczych, a także zakres odpowiedzialności dostawców z tytułu wykonywania usług płatniczych;
- 2a) warunki wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego;
- 3) zasady prowadzenia działalności przez instytucje płatnicze, biura usług płatniczych, instytucje pieniądza elektronicznego i oddziały zagranicznych instytucji pieniądza elektronicznego,

³⁴ Na temat tej zasady zob. szerzej A. Zalcewicz, *Bank lokalny. Studium prawne*, Warszawa 2013, s. 194–196.

w tym za pośrednictwem agentów, oraz zasady sprawowania nadzoru nad tymi podmiotami.

2. Ustawa określa również podstawowe zasady funkcjonowania rynku krajowych transakcji płatniczych przy użyciu kart płatniczych.

Zakres regulacji. W artykule pierwszym został określony **zakres przedmiotowy** ustawy. Ustawa wdraża postanowienia dyrektywy 2007/64/WE. Przypomnieć należy, że celem przyjętych w dyrektywie rozwiązań było doprowadzenie do utworzenia ram prawnych jednolitego rynku usług płatniczych w ramach UE³⁵.

Zakres przedmiotowy ustawy. Stosownie do postanowień omawianego artykułu **ustawa określa zasady świadczenia usług płatniczych oraz wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego**. W ustawie określone zostały warunki świadczenia usług płatniczych, w szczególności wymogi dotyczące obowiązków informacyjnych dostawców usług płatniczych w przypadku zawierania umów ramowych oraz w odniesieniu do każdej pojedynczej usługi płatniczej. Uregulowane zostały również zasady, których zasadniczym celem jest zwiększenie przejrzystości postanowień umów o świadczenie usług płatniczych i w sposób jasny oraz zrozumiały określenie praw i obowiązków stron umowy, w tym w szczególności rodzajów i wysokości pobieranych opłat z tytułu świadczonej usługi. W ten sposób został podkreślony prokonsumencki charakter rozwiązań ustawy.

Ustawa określa również zasady wydawania i wykupu pieniądza elektronicznego oraz reguluje podstawowe zasady funkcjonowania rynku krajowych transakcji płatniczych dokonywanych z wykorzystaniem kart płatniczych.

Z wyłączeniem transakcji płatniczych określonych w jej art. 6 ustawa o usługach płatniczych ma więc zastosowanie do transakcji płatniczych wskazanych w jej art. 3, świadczonych przez dostawców usług płatniczych, których

³⁵ B. Bajor, *Propozycja „nowego porządku prawnego dla usług płatniczych” na rynku wewnętrznym UE* (w:): *Prawo w XXI wieku, Księga pamiątkowa 50-lecia INP PAN*, Warszawa 2006, s. 25.

listę zawiera art. 4 omawianej ustawy – transakcji płatniczych świadczonych zgodnie z zasadami ustalonymi w jej art. 5 (zob. poniżej uwagi do art. 5 dotyczące w szczególności zasady terytorialności).

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) agent – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, działającą w imieniu i na rzecz instytucji płatniczej, biura usług płatniczych, instytucji pieniądza elektronicznego albo oddziału zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego w zakresie świadczenia usług płatniczych, a w odniesieniu do pieniądza elektronicznego – w zakresie jego wykupu;
- 1a) agent rozliczeniowy – dostawcę prowadzącego działalność w zakresie świadczenia usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5;
- 1b) akceptant – odbiorcę innego niż konsument, na rzecz którego agent rozliczeniowy świadczy usługę płatniczą;
- 2) bazowa stopa procentowa – stopę procentową pochodzącą z publicznie dostępnego źródła, która może być zweryfikowana przez obie strony umowy o świadczenie usług płatniczych;
- 2a) biuro usług płatniczych – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, wpisaną do rejestru biur usług płatniczych, prowadzącą działalność w zakresie świadczenia usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6;
- 3) bliskie powiązania – bliskie powiązania w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 1376, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą – Prawo bankowe”;
- 4) data waluty – moment w czasie, od którego lub do którego dostawca nalicza odsetki od środków pieniężnych, którymi obciążono lub uznano rachunek płatniczy;
- 5) dzień roboczy – dzień roboczy odpowiednio dostawcy płatnika lub dostawcy odbiorcy;
- 6) goszczące państwo członkowskie – państwo członkowskie inne niż macierzyste państwo członkowskie, w którym dostawca świadczy usługi płatnicze, w tym za pośrednictwem agenta

prowadzącego działalność w tym państwie lub przez znajdujący się w tym państwie oddział, lub wydawca pieniądza elektronicznego wydaje pieniądź elektroniczny, w tym przez znajdujący się w tym państwie oddział;

- 7) grupa:
- a) jednostkę dominującą wraz z jednostkami zależnymi oraz:
 - jednostką, w której jednostka dominująca lub jej jednostka zależna posiadają udziały albo akcje, lub
 - jednostką współzależną,
 - b) jednostki powiązane w ten sposób, że więcej niż połowa członków organu zarządzającego, nadzorującego lub organów administrujących danej jednostki jednocześnie pełni funkcje kierownicze lub jest członkami organu nadzorującego lub organu administrującego innej jednostki, lub
 - c) jednostki powiązane w ten sposób, że dana jednostka ma wpływ na kierowanie polityką finansową i operacyjną innej jednostki;
- 8) hybrydowa instytucja pieniądza elektronicznego – instytucję pieniądza elektronicznego wykonującą oprócz wydawania pieniądza elektronicznego, usług płatniczych lub działalności, o której mowa w art. 132j ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3, inną działalność gospodarczą;
- 9) hybrydowa instytucja płatnicza – instytucję płatniczą wykonującą oprócz usług płatniczych, wydawania pieniądza elektronicznego lub działalności, o której mowa w art. 74 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3, inną działalność gospodarczą;
- 9a) hybrydowe biuro usług płatniczych – biuro usług płatniczych wykonujące oprócz usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6, inną działalność gospodarczą;
- 10) instrument płatniczy – zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika i dostawcę zbiór procedur, wykorzystywane przez użytkownika do złożenia zlecenia płatniczego;
- 10a) instytucja pieniądza elektronicznego – krajową instytucję pieniądza elektronicznego i unijną instytucję pieniądza elektronicznego;
- 11) instytucja płatnicza – krajową instytucję płatniczą i unijną instytucję płatniczą;

- 12) jednostka – jednostkę w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r. poz. 330 i 613), zwanej dalej „ustawą o rachunkowości”;
- 13) jednostka dominująca – jednostkę dominującą w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 37 ustawy o rachunkowości;
- 14) jednostka współzależna – jednostkę współzależną w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 40 ustawy o rachunkowości;
- 15) jednostka zależna – jednostkę zależną w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 39 ustawy o rachunkowości;
- 15a) karta płatnicza – karta uprawniająca do wypłaty gotówki lub umożliwiająca złożenie zlecenia płatniczego za pośrednictwem akceptanta lub agenta rozliczeniowego, akceptowana przez akceptanta w celu otrzymania przez niego należnych mu środków;
- 15aa) karta debetowa – kartę płatniczą umożliwiającą wykonywanie transakcji płatniczych, z wyjątkiem transakcji w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego – kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3 lub art. 132j ust. 3;
- 15ab) karta kredytowa – kartę płatniczą umożliwiającą wykonywanie transakcji płatniczych w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego – kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3 lub art. 132j ust. 3;
- 15b) krajowa instytucja pieniądza elektronicznego – osobę prawną, która uzyskała zezwolenie, o którym mowa w art. 132a ust. 1, na prowadzenie działalności w charakterze instytucji pieniądza elektronicznego;
- 16) krajowa instytucja płatnicza – osobę prawną, która zgodnie z art. 60 ust. 1 uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej;
- 16a) krajowa transakcja płatnicza – transakcję płatniczą, w przypadku której dostawca płatnika i dostawca odbiorcy prowadzą działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 17) macierzyste państwo członkowskie – państwo członkowskie, na terenie którego dostawca lub wydawca pieniądza elektronicznego

- ma swoją siedzibę albo, jeżeli podmiot ten nie posiada siedziby zgodnie z właściwym dla niego prawem państwa członkowskiego, państwo członkowskie, w którym znajduje się jego główne miejsce wykonywania działalności;
- 18) odbiorca – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, będącą odbiorcą środków pieniężnych stanowiących przedmiot transakcji płatniczej;
- 19) oddział – oddział w rozumieniu art. 5 pkt 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 672, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o swobodzie działalności gospodarczej”, przy czym w przypadku unijnej instytucji płatniczej, unijnej instytucji pieniądza elektronicznego oraz zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego wszystkie jej oddziały znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za jeden oddział;
- 19a) opłata interchange – ustaloną przez organizację kartową opłatę z tytułu transakcji płatniczej wykonywanej przy użyciu karty płatniczej, uiszczaną przez agenta rozliczeniowego na rzecz wydawcy karty płatniczej;
- 19aa) opłata akceptanta – opłatę z tytułu transakcji płatniczej wykonywanej przy użyciu karty płatniczej, pobieraną przez agenta rozliczeniowego od akceptanta, na którą składa się:
- a) opłata interchange,
 - b) opłata systemowa,
 - c) marża agenta rozliczeniowego;
- 19ab) opłata systemowa – opłatę z tytułu transakcji płatniczej wykonywanej przy użyciu karty płatniczej, stanowiącą przychód organizacji kartowej;
- 19b) organizacja kartowa – podmiot określający zasady wydawania i akceptowania kart płatniczych, zawierający umowy z wydawcami kart płatniczych lub agentami rozliczeniowymi;
- 20) osoba zarządzająca – członka zarządu, a w przypadku podmiotu nieposiadającego zarządu – osobę odpowiedzialną za zarządzanie tym podmiotem niepodlegającą służbowo innej osobie, przy czym w przypadku hybrydowej instytucji płatniczej lub

hybrydowej instytucji pieniądza elektronicznego – odpowiednio właściwego członka zarządu lub osobę odpowiedzialną za zarządzanie działalnością takiej instytucji w zakresie usług płatniczych lub wydawania pieniądza elektronicznego, a w przypadku hybrydowego biura usług płatniczych – odpowiednio właściwego członka zarządu lub osobę odpowiedzialną za zarządzanie działalnością takiego biura w zakresie usług płatniczych;

- 12) państwo członkowskie – państwo członkowskie Unii Europejskiej albo państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stroną umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;
- 21a) pieniądź elektroniczny – wartość pieniężną przechowywaną elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawaną, z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowaną przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego;
- 22) płatnik – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, składającą zlecenie płatnicze;
- 23) pojedyncza transakcja płatnicza – transakcję płatniczą nieobjętą umową ramową;
- 24) przedsiębiorca – przedsiębiorcę w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej;
- 25) rachunek płatniczy – rachunek prowadzony dla jednego lub większej liczby użytkowników służący do wykonywania transakcji płatniczych, przy czym przez rachunek płatniczy rozumie się także rachunek bankowy oraz rachunek członka spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej, jeżeli rachunki te służą do wykonywania transakcji płatniczych;
- 26) referencyjny kurs walutowy – kurs walutowy udostępniany przez dostawcę usług płatniczych lub pochodzący z publicznie dostępnego źródła;
- 27) system płatności – system transferu środków pieniężnych oparty na formalnych i znormalizowanych regułach oraz wspólnych zasadach dotyczących przetwarzania, rozliczeń lub rozrachunku transakcji płatniczych, w szczególności system płatności

w rozumieniu art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2013 r. poz. 246 i 1036), zwanej dalej „ustawą o ostateczności rozrachunku”;

- 27a) średnia wartość pieniądza elektronicznego pozostającego w obiegu – ustalana na pierwszy dzień kalendarzowy każdego miesiąca średnią arytmetyczną sum zobowiązań finansowych z tytułu wydanego pieniądza elektronicznego obliczonych na koniec każdego dnia kalendarzowego w okresie poprzednich 6 miesięcy kalendarzowych;
- 27b) środki finansowe – środki pieniężne oraz środki niepieniężne o wiarygodnie określonej wartości i stopniu płynności umożliwiającym niezwłoczne pokrycie ryzyka lub straty środkami pieniężnymi uzyskanymi z tych środków niepieniężnych;
- 28) środki porozumiewania się na odległość – środki, które mogą być wykorzystane do zawarcia umowy o usługę płatniczą, które nie wymagają jednoczesnej obecności dostawcy i użytkownika;
- 29) transakcja płatnicza – zainicjowaną przez płatnika lub odbiorcę wpłatę, transfer lub wypłatę środków pieniężnych;
- 30) trwały nośnik informacji – nośnik umożliwiający użytkownikowi przechowywanie adresowanych do niego informacji w sposób umożliwiający dostęp do nich przez okres odpowiedni do celów sporządzenia tych informacji i pozwalający na odtworzenie przechowywanych informacji w niezmienionej postaci;
- 31) umowa ramowa – umowę o usługę płatniczą regulującą wykonywanie indywidualnych transakcji płatniczych, która może zawierać postanowienia w zakresie prowadzenia rachunku płatniczego;
- 31a) unijna instytucja pieniądza elektronicznego – osobę prawną, której właściwe organy nadzorcze wydały zezwolenie na wydawanie pieniądza elektronicznego;
- 32) unijna instytucja płatnicza – osobę prawną, której właściwe organy nadzorcze wydały zezwolenie na świadczenie usług płatniczych;
- 33) unikatowy identyfikator – kombinację liter, liczb lub symboli określoną przez dostawcę dla użytkownika, która jest dostarczana przez jednego użytkownika w celu jednoznacznego

- zidentyfikowania drugiego biorącego udział w danej transakcji płatniczej użytkownika lub jego rachunku płatniczego;
- 34) użytkownik – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, korzystającą z usług płatniczych w charakterze płatnika lub odbiorcy;
- 35) właściwe organy nadzorcze – władze innych niż Rzeczpospolita Polska państw członkowskich uprawnione na mocy obowiązujących w tych państwach przepisów do wydawania zezwolenia na wykonywanie usług płatniczych przez unijne instytucje płatnicze lub na wydawanie pieniądza elektronicznego przez unijne instytucje pieniądza elektronicznego;
- 35a) wydawca instrumentu płatniczego – podmiot świadczący usługę płatniczą, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 4;
- 35b) zagraniczna instytucja pieniądza elektronicznego – podmiot z siedzibą w państwie niebędącym państwem członkowskim, inny niż bank zagraniczny, uprawniony zgodnie z prawem państwa siedziby do wydawania pieniądza elektronicznego;
- 35c) wydawca karty płatniczej – dostawcę wydającego kartę płatniczą do dyspozycji płatnika;
- 36) zlecenie płatnicze – oświadczenie płatnika lub odbiorcy skierowane do jego dostawcy zawierające polecenie wykonania transakcji płatniczej;
- 37) znaczny pakiet akcji lub udziałów – akcje lub udziały w ilości:
- a) oznaczającej posiadanie przez jednostkę bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 10% kapitału innej jednostki,
 - b) uprawniającej jednostkę do wykonywania praw z co najmniej 10% głosów w organie stanowiącym innej jednostki lub
 - c) dającej inne prawa do kapitału jednostki w sposób umożliwiający wywieranie wpływu na kierowanie jej polityką finansową i operacyjną.

Zakres regulacji. W art. 2 u.u.p. zamieszczono tzw. słownik zawierający objaśnienia określeń ustawowych. Wyodrębnienie go w ramach przepisów ogólnych, ze względu na wielość zwrotów definiowanych, jak

też konieczną ich konkretyzację, uznać należy za zabieg właściwy (nie można jednak nie zwrócić uwagi na fakt, że część pojęć jest definiowana poza art. 2 u.u.p., np.: „dostawca”, „usługa płatnicza”). Wskazać jednocześnie należy, że potrzeba nadania stosowanym w ustawie o usługach płatniczych zwrotom odpowiednich znaczeń w celu wyeliminowania mogących się pojawić wątpliwości interpretacyjnych wynika z faktu, że wiele z nich to pojęcia nowe, niewystępujące dotychczas ani na gruncie przepisów prawa, ani nawet w języku potocznym. Wprowadzenie tych terminów do polskiego języka prawnego jest następstwem zmian legislacyjnych, jakich dokonano w związku z implementacją dyrektywy 2007/64/WE. Przejęcie siatki terminologicznej właściwej dla prawa UE, a także tam, gdzie to niezbędne, wprowadzenie objaśnień do istniejących już w polskich przepisach określeń powinno zapewnić spójność prawa krajowego i unijnego³⁶.

Na obecny kształt przepisu wpłynął również fakt rozszerzenia zakresu materii normowanej ustawą o usługach płatniczych o zagadnienia wcześniej regulowane w uchylonej ustawie o elektronicznych instrumentach płatniczych³⁷. Wiązało się to m.in. z koniecznością zamieszczenia w ustawie o usługach płatniczych wyjaśnienia określeń uprzednio definiowanych w ustawie o elektronicznych instrumentach płatniczych (takich jak np.: „agent rozliczeniowy”, „akceptant”, „karta płatnicza”) oraz koniecznością wprowadzenia definicji nowych pojęć związanych z funkcjonowaniem instytucji pieniądza elektronicznego.

Ostatnie zmiany poszerzające zakres słownika ustawy o pojęcia „karta debetowa”, „karta kredytowa”, „opłata systemowa” oraz „opłata akceptanta”³⁸

³⁶ O pożądanej jednolitości i trwałości objaśnianych pojęć na gruncie prawa finansowego w kontekście implementacji prawa unijnego m.in. E. Fojcik-Mastalska, *Nowe definicje legalne w prawie rynku finansowego*, GSP 2007, t. XVI, s. 544.

³⁷ Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o elektronicznych instrumentach płatniczych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1232), poprzednio stanowiąca o zasadach działalności instytucji pieniądza elektronicznego, została uchylona z dniem 7 października 2013 r. na mocy ustawy z dnia 12 lipca 2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1036).

³⁸ Przepisy wprowadzające do art. 2 u.u.p. punkty 15aa, 15ab, 19aa oraz 19ab weszły w życie z dniem 29 stycznia 2015 r.

są natomiast przede wszystkim wynikiem potrzeby jego uzupełnienia w związku z unormowaniem kwestii opłat interchange³⁹, w tym ograniczenia jej wysokości, oraz wprowadzenia przepisów mających wpływać na „zapewnienie równowagi kontraktowej w stosunkach akceptantów z agentami rozliczeniowymi”⁴⁰.

- 1) **agent – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, działającą w imieniu i na rzecz instytucji płatniczej, biura usług płatniczych, instytucji pieniądza elektronicznego albo oddziału zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego w zakresie świadczenia usług płatniczych, a w odniesieniu do pieniądza elektronicznego – w zakresie jego wykupu;**

Obecnie obowiązujące przepisy dopuszczają możliwość korzystania przez krajową instytucję płatniczą oraz biuro usług płatniczych z usług tzw. **agentów**, którzy działają w imieniu i na rzecz instytucji płatniczej albo biura usług płatniczych w zakresie świadczenia usług płatniczych. Mogą oni także dokonywać wykupu pieniądza elektronicznego w imieniu i na rzecz instytucji płatniczej. Przy czym instytucje płatnicze mogą za pośrednictwem agenta wykonywać usługi nie tylko na terytorium państwa macierzystego, ale również innego państwa UE lub EOG (zob. komentarz do art. 91 i 97 u.u.p.).

³⁹ Należy jednak zaznaczyć, że wraz z rozpoczęciem stosowania przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat interchange w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę (Dz. Urz. UE L 123 z 19.5.2015, s. 1) wiążące znaczenie pojęć takich jak m.in. „karta debetowa”, „karta kredytowa”, „opłata akceptanta” czy „opłata interchange” do celów ich stosowania zawiera nie ustawa o usługach płatniczych, a właśnie przywołany wyżej akt UE (zgodnie z art. 18 rozporządzenia jest ono stosowane od dnia 8 czerwca 2015 r. z wyjątkiem art. 3, 4, 6 i 12, które mają zastosowanie od dnia 9 grudnia 2015 r. oraz art. 7, 8, 9 i 10, które będą stosowane od dnia 9 czerwca 2016 r.).

⁴⁰ Zob. ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych (Dz. U. poz. 1916) wraz z uzasadnieniem, Sejm VII kadencji, druk sejmowy 2860, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2860> (dostęp: 28.10.2015 r.).

Ze względu na potrzebę zapewnienia ochrony podmiotów korzystających z usług instytucji płatniczej albo biura usług płatniczych za pośrednictwem ich agentów, jak również zaufania oraz bezpieczeństwa na rynku finansowym, prawodawca wprowadził szczególne wymogi, które muszą spełnić ci ostatni (podlegają oni m.in. wpisowi do rejestru dostawców i wydawców pieniądza elektronicznego prowadzonego przez KNF), a także określił zasady wykonywania działalności przez agentów (zob. m.in. dział IV rozdział 4 u.u.p.). Ustanowienie przepisów normujących działalność agentów pociągnęło za sobą konieczność objaśnienia określenia „agent”, co uczyniono w słowniku ustawowym.

Pojęcie agenta jest jednym z tych, które zostało zdefiniowane zgodnie ze wzorcem ustanowionym w dyrektywie 2007/64/WE, a przepis art. 2 pkt 1 u.u.p. jest jedynie odzwierciedleniem art. 4 pkt 22 tej dyrektywy. Zgodnie z przywołanym przepisem ustawy o usługach płatniczych agent jest to „osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, działająca w imieniu i na rzecz instytucji płatniczej albo biura usług płatniczych w zakresie świadczenia usług płatniczych”.

Z zacytowanej definicji wynika, że wobec agentów nie wprowadzono wymogów odnośnie do formy prawnej, w jakiej mogą funkcjonować. Jest to jeden z elementów – obok braku określenia warunków ich działalności w zakresie kapitału założycielskiego czy rodzaju świadczonych usług – mających wpływać na rozwój konkurencji⁴¹. Nie powoduje to jednak osłabienia ochrony klientów korzystających z usług instytucji płatniczej albo biura usług płatniczych za ich pośrednictwem. Prawodawca przyjął, że zapewnieniu prawidłowości działania agentów będą służyć inne uregulowania, jak przede wszystkim wprowadzenie odpowiedzialności krajowej instytucji płatniczej wobec użytkowników lub posiadaczy pieniądza elektronicznego za działania jej agentów (zob. komentarz do

⁴¹ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o usługach płatniczych, 6 grudnia 2010 r., s. 15, [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/503EAEA8AC47D1DCC125789B00434986/\\$file/4217-uzasadnienie.doc](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/503EAEA8AC47D1DCC125789B00434986/$file/4217-uzasadnienie.doc) (dostęp: 05.08.2015 r.).

art. 88 u.u.p.), a także odpowiedzialności biura usług płatniczych za działania jego agentów (zob. komentarz do art. 121 u.u.p.).

1a) agent rozliczeniowy – dostawcę prowadzącego działalność w zakresie świadczenia usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5;

Definicja określenia „agent rozliczeniowy” przeniesiona została do ustawy o usługach płatniczych w wersji zmodyfikowanej z uchylonej ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych. Zgodnie z aktualną definicją ustawową agent rozliczeniowy to dostawca, a więc m.in. podmiot mający status banku krajowego, oddziału banku zagranicznego, instytucji kredytowej i odpowiednio oddziału instytucji kredytowej, instytucji pieniądza elektronicznego, instytucji płatniczej (zob. art. 4 ust. 2 u.u.p. uściślający zakres podmiotowy pojęcia „dostawca”) prowadzący działalność w zakresie świadczenia usługi płatniczej określanej jako acquiring. Usługa ta polega na „umożliwianiu wykonania transakcji płatniczych, zainicjowanych przez akceptanta lub za jego pośrednictwem, instrumentem płatniczym płatnika, w szczególności na obsłudze autoryzacji, przesyłaniu do wydawcy karty płatniczej lub systemów płatności zleceń płatniczych płatnika lub akceptanta, mających na celu przekazanie akceptantowi należnych mu środków, z wyłączeniem czynności polegających na jej rozliczaniu i rozrachunku w ramach systemu płatności” w rozumieniu ustawy o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (art. 3 ust. 1 pkt 5 u.u.p.).

W stosunku do agentów rozliczeniowych ustawa o usługach płatniczych wprowadza wiele szczególnych unormowań dotyczących obowiązków (m.in. reklamacyjnych, informacyjnych wobec NBP, akceptanta), a także praw (por. np. art. 14a, art. 28 ust. 1a, dział III rozdział 6 „Prawa i obowiązki akceptanta i agenta rozliczeniowego” u.u.p.).

W Polsce agentami rozliczeniowymi są m.in.: First Data Polska S.A. (krajowa instytucja płatnicza), PayU S.A. (krajowa instytucja płatnicza), Bank Polska Kasa Opieki S.A. (bank krajowy).

1b) akceptant – odbiorcę innego niż konsument, na rzecz którego agent rozliczeniowy świadczy usługę płatniczą;

Definicja odwołuje się do trzech istotnych dla regulacji ustawy pojęć: „odbiorca”, „konsument” i „agent rozliczeniowy”. Przy czym dwa z powyższych pojęć zostały zdefiniowane w omawianej ustawie, natomiast co do pojęcia konsumenta należy odwołać się do definicji zawartej w art. 22¹ k.c.⁴²

Należy więc przyjąć, że **akceptantem** w świetle przyjętej definicji jest **odbiorca** (zob. poniżej pkt 18), czyli osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną – ale **niebędąca konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c.** – czyli podmiot, na rzecz którego agent rozliczeniowy świadczy usługę płatniczą i który w konsekwencji otrzymuje środki pieniężne stanowiące przedmiot transakcji płatniczej. A zatem akceptantem jest podmiot, który uczestniczy w procesie realizacji transakcji płatniczej i na którego rzecz przekazywane są środki pieniężne w ramach realizowanej transakcji płatniczej.

Akceptantem jest więc przede wszystkim przedsiębiorca, który przyjmuje zapłatę z wykorzystaniem karty płatniczej, instrumentu pieniądza elektronicznego czy innego instrumentu płatniczego.

2) bazowa stopa procentowa – stopę procentową pochodzącą z publicznie dostępnego źródła, która może być zweryfikowana przez obie strony umowy o świadczenie usług płatniczych;

Przyjmuje się, że stopa bazowa oznacza stopę procentową używaną przez banki „jako baza dla stóp”, którą banki stosują w odniesieniu do swoich klientów⁴³. Odnosząc powyższą definicję do pojęcia „**bazowa stopa procentowa**”, należy przyjąć, że jest to stopa procentowa, w odniesieniu do której jest ustalana wysokość oprocentowania w relacjach pomiędzy dostawcą usług płatniczych a użytkownikiem, oparta na określonym mierniku

⁴² Art. 22¹ k.c.: „Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową”.

⁴³ *Słownik finansów i bankowości*, red. R. Malczewski, Warszawa 2008.

i publicznie dostępna. Takim miernikiem mogą być publicznie dostępne indeksy, jak np. LIBOR⁴⁴ czy stopy procentowe ogłaszane przez EBC.

2a) biuro usług płatniczych – osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, wpisaną do rejestru biur usług płatniczych, prowadzącą działalność w zakresie świadczenia usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6;

Biuro usług płatniczych, hybrydowe biuro usług płatniczych

Ustawa o usługach płatniczych w wersji pierwotnej nie zawierała definicji określenia „biuro usług płatniczych”, a jedynie „hybrydowe biuro usług płatniczych” (w brzmieniu obowiązującym i dziś). W związku z tym w dawnym stanie prawnym zawarte w art. 2 pkt 9 u.u.p. objaśnienie, które w założeniu miało ustalać znaczenie pojęcia „hybrydowe biuro usług płatniczych”, obarczone było błędem *idem per idem*. Dla jego właściwego zrozumienia niezbędne było ustalenie znaczenia neologizmu frazeologicznego, jakim było „biuro usług płatniczych”, na gruncie obowiązujących przepisów (wobec braku jego definicji legalnej)⁴⁵. Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. c ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw⁴⁶ pkt 2a w art. 2 u.u.p. zmienił ten stan rzeczy. Obecnie ustawa o usługach płatniczych zawiera definicję legalną zarówno określenia „biuro usług płatniczych” (art. 2 pkt 2a u.u.p.), jak i „hybrydowe biuro usług płatniczych” (art. 2 pkt 9a u.u.p.).

Biuro usług płatniczych to podmiot, dostawca usług płatniczych (wpisany do rejestru biur usług płatniczych⁴⁷), którego przedmiotem działalności jest, w ograniczonym limitami obrotów rozmiarze (zob. art. 118

⁴⁴ LIBOR – *London Interbank Offered Rate* – czyli stopa procentowa kredytów udzielanych na rynku międzynarodowym w Londynie, ustalana każdego dnia o godzinie 11:00 GMT.

⁴⁵ Zob. szerzej A. Zalcewicz, *Biuro usług płatniczych na tle obowiązujących regulacji prawnych*, PUG 2012, nr 3, s. 4–10.

⁴⁶ Ustawa weszła w życie z dniem 7 października 2013 r.

⁴⁷ Rejestr w systemie informatycznym prowadzi KNF (zob. komentarz do art. 133 i 136 u.u.p.).

ust. 3 u.u.p.), dokonywanie przekazów pieniężnych⁴⁸. Działalność w formie biura usług płatniczych może być prowadzona przez osobę fizyczną, osobę prawną bądź jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której obowiązujące przepisy prawne przyznają zdolność prawną. Prawodawca wyznacza również granicę przestrzenną jej aktywności gospodarczej, tj. obszar Rzeczypospolitej Polskiej.

Wspomniane ograniczenia – co do zakresu świadczonych usług, rozmiaru prowadzonej działalności (limity obrotów) i jej zasięgu terytorialnego – wynikają z faktu, że unormowanie instytucji biur płatniczych stanowi realizację tzw. opcji narodowej przewidzianej w art. 26 dyrektywy 2007/64/WE. W jej ramach dopuszcza się, by prawodawcy krajowi, zgodnie z warunkami i potrzebami właściwymi dla własnych rynków, decydowali o możliwości funkcjonowania przedsiębiorców działających w małej skali lub lokalnie⁴⁹ (na temat biur usług płatniczych zob. szerzej komentarz do działu VII u.u.p.). Opcja ta została implementowana przez Polskę, co pozwala na tworzenie biur usług płatniczych, jednak skala ich działalności musiała zostać ograniczona.

Hybrydowe biuro usług płatniczych to – tak jak w przypadku innych biur usług płatniczych – również osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, wpisana do rejestru biur usług płatniczych, prowadząca działalność w zakresie świadczenia usługi przekazu pieniężnego. Jego zakres działalności jest jednak szerszy niż pozostałych biur usług

⁴⁸ Zgodnie z art. 3 ust. 3 u.u.p. „usługa przekazu pieniężnego oznacza usługę płatniczą świadczoną bez pośrednictwa rachunku płatniczego prowadzonego dla płatnika, polegającą na transferze do odbiorcy lub do innego dostawcy przyjmującego środki pieniężne dla odbiorcy środków pieniężnych otrzymanych od płatnika lub polegającą na przyjęciu środków pieniężnych dla odbiorcy i ich udostępnieniu odbiorcy”.

⁴⁹ Niektóre z państw – jak np. Austria, Bułgaria, Francja czy Niemcy – nie implementowały tej opcji, inne zaś umożliwiały bądź umożliwiają działalność tego typu podmiotom na rodzimych rynkach – m.in. Czechy (tzw. *poskytovatel platebních služeb malého rozsahu* – dostawca usług płatniczych na małą skalę, zob. § 36(1) Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku), Łotwa (tzw. *reģistrētās maksājumu iestādes* – zarejestrowane instytucje płatnicze, zob. art. 5 Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums) czy Wielka Brytania (tzw. *small payment institution* – niewielka instytucja płatnicza, zob. Reg. 13 Payment Services Regulations 2009).

płatniczych. Obejmuje on nie tylko usługę przekazu pieniężnego, ale również inną działalność gospodarczą⁵⁰.

Przepisy ustawy o usługach płatniczych pozwalają wobec tego na dokonanie podziału biur usług płatniczych na te, których wyłącznym przedmiotem działalności jest świadczenie usługi płatniczej w postaci dokonywania przekazów pieniężnych („niehybrydowe” biura usług płatniczych, jakkolwiek prawodawca nie posługuje się takim określeniem), oraz te, które oprócz wskazanej (świadczenie usługi płatniczej w postaci dokonywania przekazów pieniężnych) wykonują inną działalność gospodarczą (hybrydowe biura usług płatniczych).

3) bliskie powiązania – bliskie powiązania w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2012 r. poz. 1376, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą – Prawo bankowe”;

W celu zapewnienia niezbędnego minimum spójności systemu prawnego, objaśniając określenia ustawowe w ustawie o usługach płatniczych, prawodawca odsyła wielokrotnie do innych aktów normatywnych. Tak jest w przypadku zwrotu „**bliskie powiązania**”. Jego definicji, jak wskazuje w tym przypadku prawodawca, należy zatem poszukiwać w art. 4 ust. 1 pkt 15 pr. bank., zgodnie z którym bliskie powiązania to:

- a) bliskie powiązania, o których mowa w art. 4 ust. 1 pkt 38 rozporządzenia nr 575/2013⁵¹, lub
- b) pozostawanie z innym podmiotem w związku gospodarczym, opartym na stałej współpracy, w szczególności wynikającej z zawartej umowy lub umów, który w ocenie Komisji Nadzoru Finansowego może mieć istotny wpływ na pogorszenie się sytuacji finansowej jednego z podmiotów.

⁵⁰ Obecnie funkcjonujące biura usług płatniczych świadczą np. usługi związane z zarządzaniem nieruchomościami, zawieraniem umów ubezpieczeniowych czy usługi kurierskie.

⁵¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych zamieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176 z 27.06.2013, s. 1–337).

Zależności w postaci tzw. bliskich powiązań mają szczególne znaczenie dla efektywności sprawowanego nad instytucjami płatniczymi nadzoru, dlatego też prawne doprecyzowanie ich zakresu jest tak istotne.

Prawodawca unijny w rozporządzeniu nr 575/2013 stanowi, że bliskie powiązania „oznaczają sytuację, w której co najmniej dwie osoby fizyczne lub prawne są ze sobą związane w dowolny poniższy sposób:

- a) udział kapitałowy w formie posiadania, bezpośrednio lub poprzez stosunek kontroli, co najmniej 20% praw głosu lub kapitału przedsiębiorstwa;
- b) stosunek kontroli;
- c) obie lub wszystkie osoby są trwale związane z jedną i tą samą osobą trzecią przez stosunek kontroli”.

Rozstrzygając, jakie więzi decydują o wystąpieniu bliskich powiązań, prawodawca w art. 4 ust. 1 pkt 15 pr. bank., z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia nr 575/2013, oparł się na dwojakiego rodzaju kryteriach. Pierwsze jest obiektywne, uwarunkowane poziomem udziału w kapitale lub sile głosu, stosunkiem kontroli, drugie – ocenne, uwzględnia powiązania gospodarcze, których istnienie przesądza o możliwości wpływu na działalność instytucji płatniczej. To ostatnie jest trudno uchwytnie z punktu widzenia precyzyjnego ujęcia normatywnego. W związku z tym legislator posłużył się tu określeniami nieostrymi „związek gospodarczy” i „istotny wpływ”, zapewniając konieczną swobodę dla rozstrzygnięć KNF w tym zakresie. Wykładnia wskazanych pojęć wymaga jednak ustalenia pewnych granic ich stosowania, a także musi być relatywizowana do konkretnych podmiotów i sytuacji. Szukając znaczenia zwrotu „istotny wpływ”, należy koncentrować się na zakresie oddziaływania, którego wymiaru nie należy sprowadzać do jego natężenia, a więc nie tyle musi być znaczący, ile raczej ważny, zasadniczy. Musi on ponadto występować w związku z takimi relacjami ekonomicznymi, powiązaniami gospodarczymi, które oparte są na stałej współpracy. Jak podkreśla się w doktrynie, pojawienie się czy trwanie takich stosunków między podmiotami nie powinno machinalnie determinować istnienia „bliskich powiązań”, a winno być warunkowane istnieniem w rzeczywistości niezwykle silnymi wzajemnymi zależnościami⁵².

⁵² L. Mazur, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 29.

Ocena, czy zostały spełnione określone przez prawodawcę przesłanki, dokonywana przez organ nadzoru i zgodnie z art. 4a pr. bank. wyrażona w formie decyzji, podlega weryfikacji sądowej, a wskazany artykuł reguluje kwestie związane z procedurą jej wzruszenia. W ustawie o usługach płatniczych brak przepisów stanowiących odpowiednik takiej regulacji.

4) data waluty – moment w czasie, od którego lub do którego dostawca nalicza odsetki od środków pieniężnych, którymi obciążono lub uznano rachunek płatniczy;

Przez **datę waluty** należy rozumieć moment, w którym środki pieniężne stają się dostępne w przypadku uznania rachunku płatniczego czy jego obciążenia – to ten moment, w którym doszło do zrealizowania transakcji i możliwe jest pobieranie przez dostawcę odsetek albo odpowiednio ich uiszczanie. Ustalenie więc tego momentu – daty waluty – pozwala dostawcy określić, od kiedy winien naliczać odsetki na rzecz płatnika od przekazanych na rachunek płatniczy płatnika środków pieniężnych, oraz do jakiego momentu dostawca może pobierać odsetki od płatnika.

Data waluty jest to dzień, w którym transakcja została dokonana, czyli środki pieniężne zostały przekazane do dyspozycji i od tego dnia możliwe jest naliczanie odsetek. Jeśli doszło do uznania rachunku płatniczego, wówczas data waluty to dzień, od którego dostawca nalicza odsetki. Jeśli doszło do obciążenia rachunku płatniczego, data waluty to dzień, do którego naliczane są odsetki. Określenie daty waluty ma więc znaczenie dla naliczania odsetek. Data waluty może być ustalana przez strony w umowie⁵³ albo wynika z przepisów omawianej ustawy.

⁵³ Banki ustalają dla płatności, co powinno być doprecyzowane w umowie, datę waluty D+1 (co oznacza, że rachunek zostanie uznany najpóźniej do końca następnego dnia roboczego po dniu złożenia dyspozycji) lub D+2 (co oznacza, że rachunek zostanie uznany najpóźniej do końca drugiego dnia roboczego po dniu złożeniu dyspozycji). Określa się również: 1) datę waluty spot (czyli kwota przelewu zostanie przekazana do dyspozycji banku beneficjenta w drugim dniu roboczym następującym po dniu złożenia dyspozycji), 2) datę waluty tomnext (czyli kwota przelewu zostanie przekazana do dyspozycji banku beneficjenta w dniu roboczym następującym po dniu przyjęcie zlecenia) oraz 3) datę waluty overnight (czyli kwota przelewu zostanie przekazana do dyspozycji banku, który otrzymuje przelew, w dniu przyjęcia zlecenia przelewu).

5) dzień roboczy – dzień roboczy odpowiednio dostawcy płatnika lub dostawcy odbiorcy;

Dzień roboczy oznacza dzień, który nie został ustawowo uznany za dzień wolny od pracy przez ustawę o dniach wolnych od pracy⁵⁴. Podkreśla się w literaturze, że oznaczenie dnia roboczego ma przede wszystkim istotne znaczenie dla ustalenia chwili otrzymania zlecenia płatniczego – czyli momentu, w którym uznaje się, że zlecenie płatnicze zostało otrzymane, jak też – ma znaczenie przy ustalaniu daty waluty. Jednocześnie zwraca się uwagę, że „pojęcie dnia roboczego odnosi się nie tyle np. do godzin otwarcia placówki, co do możliwości technicznych i organizacyjnych przeprowadzenia danej transakcji płatniczej o określonej porze” i „dlatego dni robocze mogą być różne odpowiednio do typu płatności i systemu wymaganego do jej przeprowadzenia”⁵⁵.

6) goszczące państwo członkowskie – państwo członkowskie inne niż macierzyste państwo członkowskie, w którym dostawca świadczy usługi płatnicze, w tym za pośrednictwem agenta prowadzącego działalność w tym państwie lub przez znajdujący się w tym państwie oddział, lub wydawca pieniądza elektronicznego wydaje pieniądź elektroniczny, w tym przez znajdujący się w tym państwie oddział;

Goszczące państwo członkowskie, macierzyste państwo członkowskie, państwo członkowskie

Artykuł 2 pkt 21 u.u.p. zawiera definicję państwa członkowskiego. Jej właściwe ujęcie jest jednym z istotnych elementów zapewniających prawidłowe stosowanie w Polsce regulacji europejskich tworzących ramy prawne dla usług płatniczych, których zakres terytorialny obejmuje wszystkie państwa UE, a także EOG⁵⁶.

⁵⁴ Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 90).

⁵⁵ M. Grabowski, *Ustawa o usługach płatniczych. Komentarz*, Warszawa 2012, uwagi do art. 2 pkt 5.

⁵⁶ Europejski Obszar Gospodarczy powstał w wyniku podpisanego w dniu 2 maja 1992 r. Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (Decyzja Rady i Komisji z dnia 13 grudnia

W rozumieniu przepisów ustawy o usługach płatniczych **państwem członkowskim** jest państwo-członek Unii Europejskiej albo państwo członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strona umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Obecnie stronami Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym są Unia Europejska i jej dwudziestu ośmiu członków⁵⁷ oraz Islandia, Liechtenstein i Norwegia, w związku z tym pod pojęciem „państwo członkowskie” należy rozumieć jedno z trzydziestu jeden wskazanych państw.

Natomiast określenia „goszczące państwo członkowskie” oraz „macierzyste państwo członkowskie” są terminami od dawna przyjętymi w regulacjach dotyczących rynku usług finansowych w UE i EOG w związku obowiązującą na nim zasadą nadzoru państwa macierzystego. Ze względu na rozszerzenie katalogu licencjonowanych podmiotów świadczących usługi płatnicze, a co za tym idzie, wprowadzenie w stosunku do nich określonych regulacji w zakresie nadzoru oraz przyjęcie nowej terminologii (instytucja płatnicza, dostawca usług płatniczych), konieczne stało się, wzorem dyrektywy 2007/64/WE (art. 4 pkt 1 i 2), zdefiniowanie określeń „goszczące państwo członkowskie” oraz „macierzyste państwo członkowskie” w odniesieniu do rynku usług płatniczych.

Kluczowe jest w tym przypadku pojęcie „**macierzyste państwo członkowskie**”, przez które rozumie się państwo członkowskie, na terenie którego

1993 r. w sprawie zawarcia Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, między Wspólnotami Europejskimi, ich Państwami Członkowskimi a Republiką Austrii, Republiką Finlandii, Republiką Islandii, Księstwem Liechtensteinu, Królestwem Norwegii, Królestwem Szwecji i Konfederacją Szwajcarską, Dz. Urz. WE L 1 z 03.01.1994, s. 571–597) między państwami członkami EFTA, Wspólnotą Europejską oraz dwunastoma państwami będącymi wówczas członkami WE, samo zaś porozumienie weszło w życie w dniu 1 stycznia 1994 r. Ze względu na fakt, że EOG rozszerza rynek wewnętrzny z jego tzw. czterema swobodami (swobodą przepływu towarów, kapitału, usług i osób) do trzech wskazanych państw EFTA, a także wprowadza strefę wolnego handlu i unię gospodarczą (z pominięciem unii celnej), państwa te muszą przyjąć część prawa Unii Europejskiej. Tak jest również w przypadku dyrektywy 2007/64/WE. W różnych okresach historycznych członkami EOG były i są wszystkie albo większość państw UE oraz Islandia, Norwegia i Liechtenstein.

⁵⁷ Państwa członkowie UE: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luxemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Wielka Brytania, Węgry, Włochy (stan na 15.03.2016 r.).

dostawca usług płatniczych lub wydawca pieniądza elektronicznego ma swoją siedzibę. Natomiast w sytuacji, gdy podmiot taki nie posiada siedziby, zgodnie z właściwym dla niego prawem państwa UE lub EOG jest to państwo członkowskie, w którym znajduje się główne miejsce wykonywania działalności podmiotu. W relacji do omawianego pojęcia definiowane jest określenie „**goszczące państwo członkowskie**”, które oznacza „inne niż macierzyste państwo członkowskie, w którym dostawca świadczy usługi płatnicze, w tym za pośrednictwem agenta prowadzącego działalność w tym państwie lub przez znajdujący się w tym państwie oddział, lub wydawca pieniądza elektronicznego wydaje pieniądź elektroniczny, w tym przez znajdujący się w tym państwie oddział” (art. 2 pkt 6 u.u.p.).

Takie ujęcie pozwala na prawidłowe ustalenie kompetencji organów nadzorczych poszczególnych państw UE lub stron Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym, a także praw i obowiązków podmiotów działających na rynku usług płatniczych.

7) grupa:

- a) jednostkę dominującą wraz z jednostkami zależnymi oraz:
 - jednostką, w której jednostka dominująca lub jej jednostka zależna posiadają udziały albo akcje, lub
 - jednostką współzależną,
- b) jednostki powiązane w ten sposób, że więcej niż połowa członków organu zarządzającego, nadzorującego lub organów administrujących danej jednostki jednocześnie pełni funkcje kierownicze lub jest członkami organu nadzorującego lub organu administrującego innej jednostki, lub
- c) jednostki powiązane w ten sposób, że dana jednostka ma wpływ na kierowanie polityką finansową i operacyjną innej jednostki;

**Grupa, jednostka, jednostka dominująca,
jednostka współzależna, jednostka zależna**

Ze względu na szczególne stosunki, jakie zachodzą między podmiotami działającymi w ramach tzw. grupy, niezbędna stała się modyfikacja ogólnie przyjętych w ustawie o usługach płatniczych rozwiązań, tak

by uwzględniona została sytuacja, zarówno grupy, jak i jej członków na rynku usług płatniczych lub wpływ, rzeczywisty czy potencjalny, specyfiki zachodzących wewnątrz niej relacji na ich działalność na rynku finansowym oraz funkcjonowanie na nim innych podmiotów (por. np. art. 9 ust. 3, art. 77 ust. 1 u.u.p.). Istnienie tego rodzaju rozwiązań wymusiło wprowadzenie przepisów określających samo pojęcie grupy (por. definicję z art. 4 pkt 30 dyrektywy 2007/64/WE).

Objaśnienie określenia „**grupa**” ujmuje jej istotę przez pryzmat wzajemnych zależności oraz powiązań podmiotów ją tworzących. Prawodawca wyróżnia trojakiemu rodzaju struktury, które można określać mianem grupy. Po pierwsze, może to być jednostka dominująca wraz z jednostkami zależnymi, przy czym grupa może być bardziej rozbudowana i obejmować oprócz wyżej wskazanych jednostkę, w której jednostka dominująca lub jej jednostka zależna posiadają udziały albo akcje, lub jednostkę współzależną. W kolejnej strukturze, drugim normatywnie wyróżnionym typie grupy, jednostki powiązane są w taki sposób, że więcej niż połowa członków organu zarządzającego, nadzorującego lub organów administrujących danej jednostki jednocześnie pełni funkcje kierownicze lub jest członkami organu nadzorującego bądź organu administrującego innej jednostki. Ostatnią zaś jest ta, w której jednostki powiązane są w ten sposób, że dana jednostka ma wpływ na kierowanie polityką finansową i operacyjną innej jednostki.

W tym kontekście niezwykle istotne stają się określenia „jednostka”, „jednostka dominująca”, „jednostka współzależna” oraz „jednostka zależna”, które definiowane są na gruncie ustawy o rachunkowości, i wołą prawodawcy przyjęte w niej ich rozumienie będzie miało zastosowanie także w ustawie o usługach płatniczych.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 1 u.r. pod pojęciem **jednostki** rozumieć należy mające siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) spółki handlowe (osobowe i kapitałowe, w tym również w organizacji) oraz spółki cywilne, z zastrzeżeniem pkt 2, a także inne osoby prawne, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego;

- 2) osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1.200.000 euro;
- 3) jednostki organizacyjne działające na podstawie pr. bank., przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;
- 4) gminy, powiaty, województwa i ich związków, a także:
 - a) państwowe, gminne, powiatowe i wojewódzkie jednostki budżetowe,
 - b) gminne, powiatowe i wojewódzkie zakłady budżetowe;
- 5) jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których mowa w pkt 1 i 2;
- 6) oddziały i przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej;
- 7) jednostki niewymienione w pkt 1–6, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego bądź funduszy celowych – od początku roku obrotowego, w którym dotacje lub subwencje zostały im przyznane.

Wskazana definicja, skonstruowana na potrzeby przepisów w zakresie rachunkowości, nie zawsze przystaje do rozwiązań ustawy o usługach płatniczych. Wydaje się, że powinna ona zostać zmodyfikowana na potrzeby tej ustawy, ze względu na kluczowe znaczenie tego terminu dla budowy innych pojęć, jak „jednostka dominująca”, „jednostka współzależna” oraz „jednostka zależna”. Tym bardziej że w ustawie o usługach płatniczych prawodawca odsyła do definicji tych zwrotów zawartych w ustawie o rachunkowości. W związku z tym odpowiednie ujęcie zakresu definicji w odniesieniu do określenia „jednostka” wykluczyłoby również ewentualne wątpliwości co do pozostałych, określających charakter i stopień powiązań, które będą decydować o stosunku dominacji czy zależności istniejącym pomiędzy danymi podmiotami.

Pojęcie **jednostki dominującej** wyznacza art. 3 ust. 1 pkt 37 u.r., ze względu na odesłanie zawarte w art. 2 pkt 13 u.u.p. Prawodawca bardzo precyzyjnie określa w nim warunki decydujące o tym, czy jednostka może być uznana za dominującą. Ich analiza prowadzi do wniosku, że odnoszą się one do kilku obszarów funkcjonowania jednostki. Po pierwsze, dotyczą większości głosów w organie stanowiącym, po drugie, uprawnień do kierowania polityką jednostki, po trzecie, uprawnień do stanowienia organów zarządzających, administrujących i nadzorujących, a po czwarte, udziału w zarządzie⁵⁸.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości przez termin „jednostka dominująca” rozumie się „jednostkę będącą spółką handlową lub przedsiębiorstwem państwowym, sprawującą kontrolę nad inną jednostką, a w szczególności:

- a) posiadającą bezpośrednio lub pośrednio przez udziały większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym innej jednostki (zależnej), także na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu, wykonującymi swe prawa głosu zgodnie z wolą jednostki dominującej, lub
- b) uprawnioną do kierowania polityką finansową i operacyjną innej jednostki (zależnej) w sposób samodzielny lub przez wyznaczone przez siebie osoby lub jednostki na podstawie umowy zawartej z innymi uprawnionymi do głosu, posiadającymi, na podstawie statutu lub umowy spółki, łącznie z jednostką dominującą, większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym, lub
- c) uprawnioną do powoływania i odwoływania większości członków organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących innej jednostki (zależnej), lub
- d) będącą udziałowcem jednostki, której członkowie zarządu w poprzednim roku obrotowym, w ciągu bieżącego roku obrotowego i do czasu sporządzenia sprawozdania finansowego za bieżący rok obrotowy, stanowią jednocześnie więcej niż połowę składu zarządu tej jednostki (zależnej) lub osoby, które zostały powołane do pełnienia tych funkcji w rezultacie wykonywania przez jednostkę dominującą prawa głosu w organach tej jednostki (zależnej)”.

⁵⁸ Komentarz do art. 3 u.o.r. (w:) *Ustawa o rachunkowości*, red. E. Walińska, LEX/el. 2011.

Analizując dalej kluczowe dla określenia więzi zachodzących w grupie określenia, trzeba także odnieść się do zawartych w ustawie o rachunkowości zwrotów „jednostka współzależna” oraz „jednostka zależna”. W przypadku tej pierwszej w definicji zasadniczą rolę odgrywa właściwe ujęcie charakteru współdecydowania o działalności innego podmiotu. Pod pojęciem „**jednostka współzależna**” należy rozumieć zatem „jednostkę, która jest współkontrolowana przez wspólników na podstawie zawartej pomiędzy nimi umowy, umowy spółki lub statutu” (art. 3 ust. 1 pkt 40 u.r.). Natomiast zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 39 u.r. **jednostka zależna** to jednostka będąca spółką handlową lub podmiotem utworzonym i działającym zgodnie z przepisami obcego prawa handlowego, kontrolowana przez jednostkę dominującą.

- 8) **hybrydowa instytucja pieniądza elektronicznego – instytucję pieniądza elektronicznego wykonującą oprócz wydawania pieniądza elektronicznego, usług płatniczych lub działalności, o której mowa w art. 132j ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3, inną działalność gospodarczą;**

**Instytucja pieniądza elektronicznego,
krajowa instytucja pieniądza
elektronicznego, unijna instytucja pieniądza
elektronicznego, zagraniczna instytucja
pieniądza elektronicznego, hybrydowa
instytucja pieniądza elektronicznego**

Objaśnienia określeń ustawowych zawarte w słowniczku omawianej ustawy, a dotyczące kolejno: instytucji pieniądza elektronicznego, krajowej instytucji pieniądza elektronicznego oraz unijnej instytucji pieniądza elektronicznego, zostały tak skonstruowane, że dopiero łączna ich interpretacja pozwala na wskazanie elementów w pełni charakteryzujących instytucję pieniądza elektronicznego. Wynika to z przyjętej przez prawodawcę koncepcji, który w pierwszej kolejności dokonał podziału instytucji pieniądza elektronicznego na krajową i unijną, a dopiero następnie podał znaczenie tych pojęć, odwzorowując definicję zawartą w dyrektywie 2009/110/WE.

Wprowadzenie do polskiego porządku prawnego pojęcia „**instytucja pieniądza elektronicznego**” jest konsekwencją implementacji przepisów unijnych⁵⁹. Instytucje pieniądza elektronicznego to kategoria dostawców usług płatniczych, których przedmiotem działalności jest wydawanie („emisja”)⁶⁰ pieniądza elektronicznego⁶¹, choć mogą oni również świadczyć usługi płatnicze oraz usługi dodatkowe (ściśle powiązane z wydawaniem pieniądza elektronicznego i świadczeniem usług płatniczych), prowadzić systemy płatności, a nawet wykonywać inną działalność gospodarczą (por. art. 132j ust. 1 u.u.p.).

W ustawie o usługach płatniczych, przyjmując jako kryterium klasyfikacji miejsce uzyskania zezwolenia na wydawanie pieniądza elektronicznego, można wyróżnić dwie kategorie instytucji pieniądza elektronicznego: krajową i unijną.

Krajowa instytucja pieniądza elektronicznego to osoba prawna z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, która uzyskała zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego na prowadzenie działalności w charakterze instytucji pieniądza elektronicznego. Natomiast **unijna instytucja pieniądza elektronicznego** to osoba prawna z siedzibą na terytorium innego niż Rzeczypospolita Polska państwa UE lub EOG, której właściwe organy nadzorcze wydały zezwolenie na wydawanie pieniądza elektronicznego⁶².

⁵⁹ Wcześniej dyrektywy 2000/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 września 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje pieniądza elektronicznego oraz nadzoru ostrożnościowego nad ich działalnością (Dz. Urz. UE L 275 z 27.10.2000, s. 39–43, która utraciła moc ze skutkiem od dnia 30 kwietnia 2011 r.), a obecnie dyrektywy 2009/110/WE.

⁶⁰ Polski prawodawca posługuje się pojęciem „wydanie” pieniądza elektronicznego. Wynika to z chęci uniknięcia używania w tym przypadku pojęcia „emisja” dla wyraźnego odróżnienia od emisji pieniądza dokonywanej przez NBP, do której bank centralny ma wyłączne prawo. Natomiast w polskiej wersji językowej dyrektywy 2009/110/WE stosuje się pojęcie „emisja” pieniądza elektronicznego.

⁶¹ Zgodnie ze standardem wprowadzonym w dyrektywie 2009/110/WE w państwach UE i EOG instytucja pieniądza elektronicznego oznacza osobę prawną, której udzielono zezwolenia na emisję pieniądza elektronicznego (art. 2 pkt 1 dyrektywy).

⁶² W Polsce dotychczas żaden podmiot nie uzyskał zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego na prowadzenie działalności w charakterze instytucji pieniądza elektronicznego (stan na 01.01.2016 r.), natomiast podmioty takie działają na podstawie zezwoleń

Obok krajowej i unijnej instytucji pieniądza na gruncie ustawy o usługach płatniczych wyróżniona została dodatkowo **zagraniczna instytucja pieniądza elektronicznego**. Jest ona jednak wyłączona z zakresu pojęcia „instytucja pieniądza elektronicznego”, gdyż zgodnie z art. 2 pkt 10a u.u.p. instytucja pieniądza elektronicznego to jedynie krajowa i unijna instytucja pieniądza elektronicznego. Wyodrębnienie zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego wynika z potrzeby objęcia jej szczególnym reżimem prawnym. W odróżnieniu od instytucji pieniądza elektronicznego (krajowej i unijnej) nie ma do niej zastosowania zasada jednolitej licencji, co w konsekwencji oznacza, że prowadzenie na terytorium Polski działalności w zakresie wydawania pieniądza elektronicznego przez oddział zagranicznej instytucji pieniądza elektronicznego wymaga uzyskania zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego (art. 132zh u.u.p.). Jest to następstwem faktu, że zagraniczna instytucja pieniądza elektronicznego to podmiot z siedzibą w państwie niebędącym państwem należącym do UE lub EOG. Jednocześnie prawodawca nie wymaga, by zagraniczna instytucja pieniądza elektronicznego była osobą prawną, jest to podmiot, inny niż bank zagraniczny, uprawniony zgodnie z prawem państwa siedziby do wydawania pieniądza elektronicznego.

Kolejna systematyzacja instytucji pieniądza elektronicznego, której można dokonać, bazując na stosowanych określeniach ustawowych, których znaczenie definiowane jest w art. 2 u.u.p., to podział oparty na kryterium zakresu przedmiotowego działalności instytucji pieniądza elektronicznego. Prawodawca wyróżnia bowiem tak zwaną **hybrydową instytucję pieniądza elektronicznego**. Jej działalność wykracza poza działalność na rynku usług płatniczych. Dopuszcza się, by oprócz wydawania pieniądza elektronicznego, świadczenia usług płatniczych oraz usług ściśle powiązanych z wydawaniem pieniądza elektronicznego i świadczeniem usług płatniczych, prowadzenia systemów płatności, wykonywała ona inną działalność gospodarczą. *A contrario* pozostałe instytucje pieniądza elektronicznego można określać niehybrydowymi.

wydanych w innych państwach (np. Prepaid Services Company Limited licencjonowana w Wielkiej Brytanii).

- 9) **hybrydowa instytucja płatnicza – instytucję płatniczą wykonującą oprócz usług płatniczych, wydawania pieniądza elektronicznego lub działalności, o której mowa w art. 74 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3, inną działalność gospodarczą;**

**Instytucja płatnicza, hybrydowa instytucja płatnicza,
krajowa instytucja płatnicza, unijna instytucja płatnicza**

Artykuł 2 pkt 11 u.u.p. zawiera definicję legalną **instytucji płatniczej**. W jej definiensie wyliczone zostały elementy zakresu znaczeniowego, tj. krajowa i unijna instytucja płatnicza. Takie ujęcie powoduje, że w istocie prawodawca dokonał wyjaśnienia *idem per idem*, tym samym nie tyle informując o znaczeniu definiowanej nazwy, ile pozwalając wskazać rodzaje instytucji płatniczych wyróżniane na gruncie prawa polskiego (krajowa instytucja płatnicza i unijna instytucja płatnicza). Z tego względu konieczne jest wyprowadzenie klarownej i precyzyjnej definicji instytucji płatniczej z całokształtu przepisów ustawy o usługach płatniczych. Dokonując ich analizy, trzeba mieć jednocześnie na uwadze, że wprowadzenie do polskiego języka prawnego określenia „instytucja płatnicza” w zupełnie nowym znaczeniu⁶³ jest wynikiem wdrożenia przepisów dyrektywy 2007/64/WE. Skutkiem przyjęcia ujednoliconych ram prawnych dla usług płatniczych w UE i EOG jest, po pierwsze, rozszerzenie katalogu podmiotów regulowanych świadczących owe usługi o tzw. instytucje płatnicze, jako jednych z dostawców usług płatniczych. Po drugie, na poziomie regulacji unijnych zostały wyznaczone konieczne wymogi dla uzyskania licencji na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej, zasady nadzoru nad jej tworzeniem i funkcjonowaniem, a również określony został zakres przedmiotowy jej działalności. Ten ostatni obejmuje

⁶³ Pojęcie „instytucja płatnicza” stosowane jest także w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1448 z późn. zm.). W przywołanej ustawie wskazuje się, że jest nią minister właściwy do spraw finansów publicznych. W tym kontekście instytucja płatnicza to podmiot odpowiedzialny za przygotowywanie i składanie wniosków o płatności do KE w związku z pozyskiwaniem środków z funduszy strukturalnych.

świadczenie usług płatniczych⁶⁴ (dominujący przedmiot działalności) oraz innych usług dozwolonych dyrektywą 2007/64/WE, co w zamierzeniu prawodawcy unijnego powinno pozwolić na wyraźne odróżnienie instytucji płatniczej od innych podmiotów funkcjonujących na rynku finansowym⁶⁵. Instytucja płatnicza na rynku unijnym ma zatem prowadzić specjalistyczny rodzaj działalności⁶⁶. Następstwem przyjęcia przez państwa UE oraz EOG jednolitych wymogów licencyjnych na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej, stosowania zasady wzajemnego uznawania autoryzacji i regulacji krajowych oraz sprawowania nadzoru przez organ nadzorczy kraju pochodzenia była możliwość wprowadzenia w stosunku do instytucji płatniczej zasady jednolitej licencji⁶⁷.

Polski prawodawca, mając na względzie wymienione wyżej zasady (jednolitej licencji, nadzoru państwa pochodzenia i uznawania regulacji krajowych państw członków UE lub EOG), przy implementacji dyrektywy 2007/64/WE, zgodnie z jej rozwiązaniami przyjął, że instytucja płatnicza jest osobą prawną działającą na podstawie zezwolenia na świadczenie usług płatniczych (autoryzacji) uzyskanego od władz nadzorczych w państwie macierzystym, która może na jego podstawie oraz zgodnie z jego zakresem dostarczać i wykonywać usługi płatnicze na terenie wszystkich państw UE oraz EOG. Jednakże nie stanowi o tym wprost. Wynika to z całokształtu przepisów ustawy o usługach płatniczych. Natomiast jednoznacznie dokonuje on rozróżnienia na **unijną instytucję płatniczą**, będącą zgodnie z przyjętą definicją legalną (art. 2 pkt 32 u.u.p.) osobą prawną, której właściwe organy nadzorcze wydały zezwolenie na świadczenie usług płatniczych, oraz **krajową instytucję płatniczą**, będącą osobą prawną, która zgodnie z art. 60 ust. 1 u.u.p. uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej (art. 2 pkt 16 u.u.p.). Takie zróżnicowanie pozwala na odrębne traktowanie obu rodzajów instytucji

⁶⁴ Usługi płatnicze, których dotyczy dyrektywa 2007/64/WE, zostały zdefiniowane w załączniku do tej dyrektywy.

⁶⁵ A. Zalcewicz, *Proces integracji europejskiego rynku usług płatniczych – wyzwania regulacyjne*, *Ekonomia i Prawo* 2011, nr VII, s. 321–340.

⁶⁶ Zob. szerz. A. Zalcewicz, *Instytucja płatnicza na gruncie regulacji europejskich*, PUG 2011, nr 5, s. 7–15.

⁶⁷ Zob. szerz. W. Srokosz, *Instytucje parabankowe w Polsce*, Warszawa 2011, s. 610–614.

uwzględniające rozwiązania unijne oraz poszczególnych państw. Tworzenie i funkcjonowanie tej pierwszej jest regulowane właściwymi przepisami krajowymi jej państwa macierzystego, polski prawodawca zaś wprowadza jedynie przepisy pozwalające na realizację w stosunku do niej zasady jednolitej licencji (art. 96 u.u.p.) oraz niezbędnych działań służących ochronie użytkowników usług płatniczych i bezpieczeństwu rynku finansowego (m.in. art. 97, 104 u.u.p.). Natomiast szczegółowo reguluje on zasady prowadzenia działalności przez krajowe instytucje płatnicze.

Istotnym elementem określającym ten typ instytucji finansowej jest świadczenie usług płatniczych, które jednocześnie charakteryzuje podstawowy – dla klasyfikacji z punktu widzenia poddania szczególnym wymogom podejmowania i prowadzenia działalności na rynku finansowym – obszar jej aktywności gospodarczej. W związku z tym, tak jak w innych państwach UE⁶⁸, polski prawodawca definiuje pojęcie usług płatniczych (zob. komentarz do art. 3 u.u.p.). Niemniej oprócz świadczenia owych usług, wydawania pieniądza elektronicznego może ona wykonywać także inną działalność, np. świadczyć ściśle powiązane ze świadczeniem usług płatniczych usługi dodatkowe, takie jak wymiana walut czy usługi bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych przekazanych w celu wykonania transakcji płatniczej (zob. art. 74 u.u.p.). Instytucję płatniczą, wykonującą oprócz usług płatniczych, wydawania pieniądza elektronicznego oraz działalności, o której mowa w art. 74 ust. 1 pkt 1 i 2 i ust. 3 u.u.p., również inną działalność gospodarczą, prawodawca określa mianem **hybrydowej**.

Charakteryzując instytucję płatniczą przez pryzmat zakresu dozwolonej aktywności, nie można pominąć także ograniczeń, jakie nakłada polski prawodawca w tym obszarze, implementując postanowienia dyrektywy 2007/64/WE. Przede wszystkim krajowe instytucje płatnicze mogą tylko w ograniczonym zakresie udzielać pożyczek (tzw. kredyt płatniczy) i to

⁶⁸ Zob. np. § 1(2) ZaDiG (austriacka Zahlungsdienstegesetz); ustawa 284/2009, § 3(1) (czechy: Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku); Lov om betalingsstjenester og elektroniske penge, załącznik 1(duńska); brytyjskie Payment Services Regulations 2009, Reg. 2; Part 1, Schedule 1; Reg. 2(1) Financial Services (EEA) (Payment Services) Regulations 2010 (FSR 2010).

wyłącznie przy spełnieniu ściśle określonych warunków (zob. art. 74 ust. 3 u.u.p.). Zakazuje się im natomiast prowadzenia działalności polegającej na przyjmowaniu depozytów lub innych środków pieniężnych podlegających zwrotowi w rozumieniu pr. bank. (art. 7 ust. 2 u.u.p.).

Podsumowując tę część objaśnień do komentowanych przepisów, uznać należy, że krajowa instytucja płatnicza jest osobą prawną, działającą na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej udzielonego przez organ nadzoru (KNF), świadczącą wyspecjalizowane usługi finansowe (usługi płatnicze), a także wykonującą inną dozwoloną działalność gospodarczą⁶⁹.

Warto także podkreślić, że polski prawodawca, dokonując wdrożenia przepisów dyrektywy 2007/64/WE, zaimplementował do polskiego języka prawnego określenie „instytucja płatnicza”. Dodatkowo jednak wprowadzone zostały nieznanne prawu europejskiemu pojęcia „hybrydowa instytucja płatnicza”, „krajowa instytucja płatnicza” oraz „unijna instytucja płatnicza”.

9a) hybrydowe biuro usług płatniczych – biuro usług płatniczych wykonujące oprócz usługi płatniczej, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 6, inną działalność gospodarczą;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 2a u.u.p. „Biuro usług płatniczych, hybrydowe biuro usług płatniczych”.

10) instrument płatniczy – zindywidualizowane urządzenie lub uzgodniony przez użytkownika i dostawcę zbioru procedur, wykorzystywane przez użytkownika do złożenia zlecenia płatniczego;

Termin „instrument płatniczy” został przyjęty na określenie każdego urządzenia czy zbioru procedur, które będą wykorzystywane przez użytkownika do złożenia zlecenia płatniczego i zrealizowania transakcji

⁶⁹ Przykładem krajowej instytucji płatniczej jest m.in.: First Data Polska S.A., CashBill S.A., Raiffeisen Solutions Sp. z o.o., Dotpay S.A., Currency One S.A.

płatniczej. Instrument płatniczy nie jest prawnym środkiem płatniczym – jak pieniądź gotówkowy, czyli banknoty i monety⁷⁰ – ale pozwala na zainicjowanie zlecenia płatniczego i zrealizowanie płatności. Tym terminem objęte zostały elektroniczne instrumenty płatnicze, czyli występujące powszechnie już karty płatnicze, karty wirtualne, instrumenty pieniądza elektronicznego (np. elektroniczna portmonetka, czyli elektroniczna przedpłacona karta). Przez instrument płatniczy należy też rozumieć każdą inną procedurę, która pozwala na zrealizowanie transakcji płatniczej (np. w przypadku bankowości internetowej: ustalony w tym celu numer klienta, zindywidualizowane hasło, kody dostępu).

Instrument płatniczy służy więc zrealizowaniu transakcji płatniczej. Może przybierać różną postać i wykorzystywać zarówno tradycyjne formy (np. bezgotówkowe instrumenty płatnicze jak polecenie przelewu⁷¹, polecenie zapłaty), jak i (coraz częściej) nowoczesne narzędzia i technologie⁷² – doprowadzając w konsekwencji do zrealizowania transakcji płatniczej.

10a) instytucja pieniądza elektronicznego – krajową instytucję pieniądza elektronicznego i unijną instytucję pieniądza elektronicznego;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 8 u.u.p. „Instytucja pieniądza elektronicznego, krajowa instytucja pieniądza elektronicznego, unijna instytucja pieniądza elektronicznego, zagraniczna instytucja pieniądza elektronicznego, hybrydowa instytucja pieniądza elektronicznego”.

⁷⁰ Na temat różnych postaci pieniądza, zob. T. Dybowski, A. Pyrżyńska (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 217.

⁷¹ Tak też przyjęto w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 9 kwietnia 2014 r. w sprawie C-616/11 *T-Mobile Austria GmbH v. Verein für Konsumenteninformation*; zob. również krytyczną głosę M. Grabowskiego, *Pojęcie instrumentów płatniczych – glosa do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 9.04.2014 r. w sprawie C-616/11 T-Mobile Austria GmbH v. Verein für Konsumenteninformation*, Europejski Przegląd Sądowy 2015, nr 8, s. 43.

⁷² Zob. J. Górka, *Konkurencyjność form pieniądza i instrumentów płatniczych*, Warszawa 2009 – który wskazuje na podział instrumentów płatniczych w ujęciu Niebieskiej Księgi EBC oraz Czerwonej Księgi Banku Rozrachunków Międzynarodowych, s. 59; K.P. Labenda, *Instrumenty płatnicze*, Sopot 2006; D. Cyman, *Elektroniczne instrumenty płatnicze a bezpieczeństwo rynku finansowego*, Warszawa 2013; A. Matuszyk, P.G. Matuszyk, *Instrumenty bankowości internetowej*, Warszawa 2006.

11) instytucja płatnicza – krajową instytucję płatniczą i unijną instytucję płatniczą;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 9 u.u.p.: „Instytucja płatnicza, hybrydowa instytucja płatnicza, krajowa instytucja płatnicza, unijna instytucja płatnicza”.

12) jednostka – jednostkę w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r. poz. 330 i 613), zwanej dalej „ustawą o rachunkowości”;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 7 u.u.p. „Grupa, jednostka, jednostka dominująca, jednostka współzależna, jednostka zależna”.

13) jednostka dominująca – jednostkę dominującą w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 37 ustawy o rachunkowości;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 7 u.u.p. „Grupa, jednostka, jednostka dominująca, jednostka współzależna, jednostka zależna”.

14) jednostka współzależna – jednostkę współzależną w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 40 ustawy o rachunkowości;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 7 u.u.p. „Grupa, jednostka, jednostka dominująca, jednostka współzależna, jednostka zależna”.

15) jednostka zależna – jednostkę zależną w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 39 ustawy o rachunkowości;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 7 u.u.p. „Grupa, jednostka, jednostka dominująca, jednostka współzależna, jednostka zależna”.

15a) karta płatnicza – karta uprawniająca do wypłaty gotówki lub umożliwiająca złożenie zlecenia płatniczego za pośrednictwem akceptanta lub agenta rozliczeniowego, akceptowana przez akceptanta w celu otrzymania przez niego należnych mu środków;

Definicja **karty płatniczej** wskazuje na jej funkcje. Karta płatnicza jako instrument płatniczy zaliczany do kategorii elektronicznych instrumentów płatniczych pozwala przede wszystkim na wypłatę gotówki (np. w bankomatach) oraz na złożenie zlecenia płatniczego za pośrednictwem akceptanta lub agenta rozliczeniowego, a więc na dokonanie płatności w punktach usługowo-handlowych, które akceptują taką formę płatności.

W praktyce funkcjonuje wiele rodzajów kart płatniczych, dlatego też zdefiniowanie karty płatniczej jest trudne. W definicji ograniczono się do zdefiniowania karty płatniczej przez wskazanie na jej podstawowe funkcje⁷³, czyli możliwość dokonania wypłaty środków pieniężnych oraz realizowanie płatności w punktach, które akceptują taką formę zapłaty (dotyczy to tych podmiotów – akceptantów – którzy mają zawartą umowę z agentem rozliczeniowym czy wydawcą karty płatniczej).

15aa) karta debetowa – kartę płatniczą umożliwiającą wykonywanie transakcji płatniczych, z wyjątkiem transakcji w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego – kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3 lub art. 132j ust. 3;

Definicja **karty debetowej**, czyli jednej z odmian karty płatniczej (wyróżnianej według kryterium odwołującego się do kryterium kredytowego⁷⁴), wskazuje na jej funkcje. Karta debetowa jest kartą płatniczą, która wprawdzie pozwala na realizowanie wszystkich transakcji płatniczych – głównie w ramach posiadanych własnych środków pieniężnych na rachunku płatniczym (bankowym). W definicji karty debetowej wskazuje się, że karta ta nie może służyć realizowaniu transakcji w ramach środków pieniężnych udostępnianych użytkownikowi z tytułu kredytu bankowego,

⁷³ W doktrynie dokonuje się podziału kart płatniczych z uwzględnieniem różnych kryteriów, zob. więcej R. Kaszubski, Ł. Objeźta, *Karty płatnicze w Polsce*, Warszawa 2012, s. 61; zob. również: A. Bury, *Karty płatnicze*, Warszawa 1999; M. Smaga, *Karty płatnicze*, Kraków 1998; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 218.

⁷⁴ Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, s. 219.

kredytu płatniczego (w rozumieniu art. 74 ust. 3 i art. 132j ust. 3 u.u.p.), w tym bowiem wypadku wykorzystywana jest karta kredytowa. Karta debetowa jest zawsze związana z rachunkiem płatniczym (bankowym), pozwala na realizowanie transakcji płatniczych (płatności, wypłat gotówki), czyli zapewnia stały dostęp do środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku płatniczym (bankowym), ale zawsze w granicach posiadanych środków pieniężnych na koncie. Pozwala na dokonywanie transakcji tylko w ramach posiadanych środków pieniężnych – z jednym jednak wyjątkiem. Zwrócić bowiem należy uwagę, że z kartą debetową – w ramach zawartej umowy – może być przewidziana możliwość przyznania przez bank czy instytucję płatniczą tzw. debetu, czyli posiadacz karty debetowej może przekroczyć kwotę posiadanych środków pieniężnych własnych o ustaloną w umowie kwotę, czyli o udzielony debet (czy kredyt odnawialny). Wówczas posiadacz karty debetowej może skorzystać ze środków udostępnionych mu przez instytucję płatniczą/bank ponad posiadane własne środki pieniężne. Jest jednak zobowiązany do spłacenia zaciągniętego w ten sposób długu, w ustalonym terminie. Uchybienie temu obowiązкови – w ustalonym terminie – spowoduje konieczność ponoszenia naliczonych odsetek i prowizji od wykorzystanego debetu⁷⁵.

15ab) karta kredytowa – kartę płatniczą umożliwiającą wykonywanie transakcji płatniczych w ciężar środków pieniężnych udostępnionych użytkownikowi z tytułu kredytu, a w przypadku instytucji płatniczej lub instytucji pieniądza elektronicznego – kredytu, o którym mowa w art. 74 ust. 3 lub art. 132j ust. 3;

Karta kredytowa to odmiana karty płatniczej, która pozwala na realizowanie transakcji płatniczych w ramach udostępnionych środków pieniężnych przez instytucję płatniczą w ramach przyznanego kredytu. Karta ta wymaga posiadania rachunku kredytowego, czyli rachunku, na którym posiadaczowi karty kredytowej udostępnione zostaną środki

⁷⁵ Na temat kart płatniczych zob. również J. Kukulski, *Aspekty prawnej bankowych kart płatniczych*, Warszawa 2002; J. Kukulski, I. Pluta, *Karty płatnicze*, Warszawa 1998; A. Bury, *Karty płatnicze w Polsce*, Warszawa 2002; M. Smaga, *Karty płatnicze*, Kraków 1998.

pieniężne w ramach udzielonego kredytu przez instytucję płatniczą/bank, instytucje pieniądza elektronicznego. W umowie o wydanie karty kredytowej ustalony zostaje tzw. limit kredytowy, czyli kwota, powyżej której nie jest możliwe realizowanie transakcji płatniczych. Wysokość tej kwoty jest uzależniona od zdolności kredytowej posiadacza karty kredytowej⁷⁶.

Posiadaczowi może być również przyznany odnawialny limit kredytowy, co oznacza, że jeśli dojdzie do spłacenia w ustalonym terminie części wykorzystanego kredytu, wówczas limit kredytowy zwiększa się o spłaconą kwotę (pozostając zawsze w granicach ustalonego podstawowego limitu kredytowego). Często wydawca karty kredytowej przyznaje jej posiadaczowi tzw. *grace period*, czyli okres, w ciągu którego, jeśli dojdzie do spłaty zaciągniętego zadłużenia, posiadacz karty kredytowej nie jest zobowiązany do zapłacenia odsetek od zadłużonej kwoty.

15b) krajowa instytucja pieniądza elektronicznego – osobę prawną, która uzyskała zezwolenie, o którym mowa w art. 132a ust. 1, na prowadzenie działalności w charakterze instytucji pieniądza elektronicznego;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 8 u.u.p. „Instytucja pieniądza elektronicznego, krajowa instytucja pieniądza elektronicznego, unijna instytucja pieniądza elektronicznego, zagraniczna instytucja pieniądza elektronicznego, hybrydowa instytucja pieniądza elektronicznego”.

16) krajowa instytucja płatnicza – osobę prawną, która zgodnie z art. 60 ust. 1 uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w charakterze instytucji płatniczej;

Zob. komentarz do art. 2 pkt 9 u.u.p. „Instytucja płatnicza, hybrydowa instytucja płatnicza, krajowa instytucja płatnicza, unijna instytucja płatnicza”.

⁷⁶ R. Kaszubski, Ł. Obzejda, *Karty...*, s. 64.